

РАДУЈ СЕ, СИМЕОНЕ СВЕТИ

СРПСКИ ВИЗАНТИЈСКИ ХОР
Σερβική Βυζαντινή Χορωδία

Хороначалник Игор Зиројевић

Свети манастир Хиландар, Света Гора, 2015

© Игор Зиројевић

*Οὐὐμ Σιμεοὐομ
γαροβανοῖ μι
Μαριῖμι,
σα μνοῖο ῖυδαβι.*

*Τῆ
παρὰ τούτου τοῦ Συμεῶν
κεχαρισμένη μοι
Μαρία,
μετ' ἀγάπης πολλῆς.*

САДРЖАЈ

Тропар из службе преп. Симеону св. Саве	7
Предговор симонопетритског игумана високопреподобног архимандрита Јелисеја	9
Поздравно писмо ватопедског игумана високопреподобног архимандрита Јефрема	13
Ријеч хиландарског игумана високопреподобног архимандрита Методија	17
Ријеч аутора о издању	23
Садржај диска	35
Поетски текстови пјесама	39
Коментари појаних пјесама	55
Благодарења	85
Српски византијски хор	87

Г
ОД
С

СВЯТЫЙ

∴ Данас радосно Црква твоја
поштује живљење твоје
и приноси ти весело појање
окупљајући духовна твоја чеда,
радосне славитеље твоје, Преподобни,
анђелскога твог живота,
дароване ти свјетлости и славе,
преблажени Симеоне. ∴

*Тройар девешѐ ијесме канона,
швореније св. Саве Српској*

ПРЕДГОВОР

Свети Јован Златоуст је једном пословичном фразом укратко описао значај који у сваком времену, али и у историјском смислу, има једна харизматична личност: „Довољан је један човек распламсан ревношћу да исправи читав један град.“ (J. P. Migne, PG, 49. 34).

Ова мисао богоносног Оца се изврсно може примијенити на примјеру међу светима оца нашег Саве, архиепископа српског и чудотворца, од утробе мајчине облагодатаћеног водича Срба светитеља и утемељитеља православне вјере у српским земљама.

Њега је велики Ловац, Спаситељ наш Исус Христос, употрејебио као божанствену удицу и средство божанског Промисла, како би постао по духу отац, најприје својих родитеља, преподобних Симеона и Анастасије, а затим и богозваног по тијелу народа отацбине своје, коју је трудовима и знојем и жртвама мученичким припојио једном и заувјек божанственој колесници православља.

Будући по природи оштроумна и способна линост, благодаћу Светога Духа постаде не само идеалан народни вођа, него и визионар који своју Цркву и народ повеза са православним ромејством. Обдарио је своје сународнике ризницом православног предања, онако како га је и сам на чудесан начин доживио и проживио у Врту Пресвете Богородице, гдје је са својим остарјелим оцем, преподобним Симеоном Мироточивим, обновио Свештену Лавру Хиландарску, ту благословену и светородну материцу народа српског, која од тада постаде образац и узор српског монаштва и духовности све до данас.

Пратимо са великом радошћу, благодаћу Божијом обнављање веома оштећених здања светог манастира од страшног пожара 2004. године, али и обнову живог здања преподобног братства Свештене Лавре Хиландарске.

У складу са тим, поздрављамо са одушевљењем труд који улаже Српски византијски хор, под руководством дубоког познаваоца и изучаваоца византијског музичког предања, љубљеног нам музиколовљејшег г. Игора Зиројевића, за извођење црквених пјесама на црквенословенском и грчком језику, и то у древном византијском напјеву. Овај благословени труд је благодарствени израз родитељољубивих осјећања према богоименитој преподобној двојници великих

светитеља, оцу и сину, Симеону Мироточивом и чудотворцу Сави, поводом навршавања 900 година од рођења преподобног Симеона.

Издање о коме је ријеч је служба преподобном оцу нашем Симеону Мироточивом. Веома се радујемо због чињенице да су све пјесме појане древним црквеним напјевом, за које постоји све веће интересовање у српском народу, како у светим манастирима, тако и међу мирјанима. С друге стране, посебно је значајно и достојно похвале то што је новонаписана служба састављена по правилима црквене химнографије и што је ово, како сазнајемо, прва таква служба у историји свих словенских народа. На овај начин, исправном употребом химнографије с једне, и византијског појања са друге стране, даје се прилика православном српском народу да осјети богослужбену красоту и благољепије православног литургијског предања, којом су се од времена благословених Немањића и његови преци наслађивали и напајали. Надамо се и молимо да овај труд поштованог г. Игора Зиројевића и његових сарадника, који се и сами напајају и уче црквеном животу и предању на живом извору предања – Светој Гори, донесе богат духовни плод и да буде подстрек и за друге православне Србе и Словене.

Прије него окончамо овај кратки предговор, дужни смо да посвједочимо да потврдан одговор на молбу да напишемо овај предговор

лично сматрамо за синовску дужност према двојици светитеља, јер други ктитор првог манастира нашег покајања на Метеорима је последња у низу богоплодна грана благословене и монахољубиве династије Немањића, преподобни Јоасаф, али Србин је и цар Јован Угљеша, који је, највјероватније, и ктитор Симонопетре.

На крају, честитајући Српском византијском хору и музико-словњејшем господину Игору Зиројевићу на овом значајном дјелу и доприносу, молимо се из све душе да наставе своју дјелатност блиставим резултатима, уз благословену подршку Свете Лавре Хиландара, која је под духовним руковођењем веома љубљеног нам брата и саслужитеља архимандрита г. Методија. Нека би ово издање било још један братољубиви и оснажавајући практични допринос православног народу српском, који толико љуби и са осјећањима дубоког поштовања и љубави свагда управља свој поглед ка Богоименимом Врту Пресвете Богородице.

Архимандрит̄ Јелисеј

*Игуман на Светој Гори
Свештене Обишељи Симонојетиритске*

ПОЗДРАВНО СЛОВО ИГУМАНА СВЕТОГ МАНАСТИРА ВАТОПЕДА АРХИМАНДРИТА ЈЕФРЕМА

Анас Света Гора представља највећи живи скуп православног наслеђа који на свом ванвременском путу попут магнета привлачи све православне народе пошто су ову монашку заједницу црквени оци потврдили као оријентир и тачку ослоња на путу духовног усавршавања.

Небројене хиљаде људи, следећи пример древних аскета из Египта, Палестине и других монашких центара Византије населиле су атонске падине и пећине и светској историји подариле врхунска духовна и уметничка достигнућа. Сваки делић овог светог места сведочи успоменом на христољубиви подвиг великог броја блажених монаха током више од хиљаду година историје Свете Горе.

Један од оних који су прославили ово свето место је Стефан I Немања, моћни владар српског народа, ујединитељ српских територија, оснивач независне државе око 1170., бранилац и борац за православље, заштитник од јереси и оснивач династије Немањића чији су бројни чланови уписани међу светитеље православне цркве. Рођен је 1114., тачно пре 900, година у Зети, данашњој Црној Гори.

Када је ојачао државу и у њој учврстио православну веру, предао је трон и, следећи пример свог сина Саве, прихватио монашки завет у манастиру Студеници, узевши име Симеон.

Веза између Светог манастира Ватопеда и Светог манастира Хиландара, али и Србије уопште, веома је јака због Светог Саве, српског архиепископа и Светог Симеона Мироточивог.

Свети Симеон 8. октобра 1197. креће из Србије да би стигао у Свети манастир Ватопед и срео се са својим сином Савом. До сусрета је дошло 2. новембра 1197. у манастиру Ватопеду, а пратило га је много радости и узбуђења, као и захвалности и слављења Господа уз посебне велике почести указане старом бившем српском владару.

Живели су заједно у манастиру Ватопеду уз сталну молитву и подвиг. Изградили су параклисе и подржали манастир прилозима. Њихова преданост привукла је многе Србе на Атос. У доба ових

светитеља манастир је доживео велики напредак, а број монаха досегао је осамсто (800). Цела Света Гора је у тој епохи осетила благодети присуства Светих Саве и Симеона. Ојачали су је и економски и богато даровали све манастире.

Свети Сава и Симеон, вођени Божијом примишљу, када су чули да у области у којој се налази пчеларник манастира Ватопеда постоји један уништени манастир, пожелели су да затраже од ватопедских отаца дозволу да од њега направе место где би живели монаси из њихове државе, како би духовно укрепљивали свој народ. И управо је тако и било. Недуго затим, основали су Свети манастир Хиландар.

Свети Симеон није навршио једну годину у манастиру Хиландар када се 13. фебруара 1199. упокојио уз последње речи: „нека је благословено име Господње, све што дише нека хвали Господа“. Свети манастир Хиландар постао је духовни центар српског народа, школа писмености, уметности и духовне и националне културе Срба. Из овог манастира потичу бројни учени људи и врлинољубиви српски клирици, епископи, архиепископи, као и други мудри српски људи.

У оквиру прославе јубилеја и сећања на славни понос Србије, Свети манастир Хиландар је у сарадњи са Српским византијским хором, под надзором побожног и ученог појца Игора Зиројевића, приступио снимању и издавању делова службе Светог Симеона

Мироточивог које се користе на Вечерњој и Јутарњој служби, као и на Светој литургији. Сматрам да ово трудољубиво дело несумњиво попуњава једну празнину која постоји у богослужбеном појању византијског напева на словенском језику.

Убеђен сам да ће ово издање за нашу славофону браћу представљати јединствено средство за успостављање везе и саображавања животу Светог Симеона и желим да молитвено заступништво Светог Симеона и Пресвете Богородице увек укрепи и ојача, како побожне поклонице Свете Горе, тако и остале верујуће, али и појце који су уложили највише труда, а нарочито вођу хора Игора Зиројевића.

Игуман Светиої манастїра Ваїшойега

Архимандритї Јефрем

ПОЗДРАВНО СЛОВО ХИЛАНДАРСКОГ ИГУМАНА

Када је велики жупан Стефан Немања на Благовести 1196. сазвао сабор и објавио да је ради љубави Христове решио да остави земаљско царство, узме крст свој и настани се заједно са сином у пустињи Св. Горе, присутни благородници су на све начине покушавали да га одврате од тога. На крају су му рекли: “Каква ће ти похвала бити ако живот свој завршиш као туђинац у туђини, па још у пустињи?” Али када су се уверили да је самодржац непоколебив у својој намери, сви рекоше: “Нека буде воља Господња!” И би воља Господња. Немања, потоњи монах Симеон, последње три године свога живота проживео је у монашком лику, покајањем и скрушеношћу у потпуности угодивши Господу, па и ако овоземаљско течење окончао као “туђинац у туђини”, Он га толико прослави да његова *йохвала* траје до данас и трајаће у вечности.

У нашој науци је било пуно расправа око одређивања тачне године упокојења преподобног Симеона Мироточивог, а сходно томе и одређивању године његовог рођења, јер се зна да је у телу проживео осамдесет и шест година. Да ли се Преподобни упокојио 1199-те, а

то значи да је рођен 1113-те, или је његова блажена кончина била 1200-те, а рођење 1114-те, за нас, који угледајући се на њега тежимо вечности, није суштинско питање. Како у ове године падају два јубилеја везана за Стефана Немању – монаха Симеона, деветстогодишњица рођења и осамстопетнаест година од његовог преподобног уснућа које се збило у Хиландару, наш Манастир је одлучио да – не заузимајући одређени став око ових спорних датирања – у овој години обележи оба јубилеја. То је био повод да се приступи припреми још једног музичког издања – диска са службом преподобном Симеону Мироточивом, а за то дело одређен је хороначалник Српског византијског хора, Игор Зиројевић – наш дугогодишњи сарадник – који је оснажен молитвама Преподобног и потпомогнут благословима хиландарских стараца остварио још једно историјско дело.

Желимо да скренемо посебну пажњу на чињеницу да нам ово издање, трудом, љубављу и знањем Игора Зиројевића и његових сарадника, доноси богатство православног предања кога смо ми Срби, а и Словени уопште, били лишени или у потпуности или веома дуги период. Наиме, осим тога што су напјевни мелотворени и појани древним византијским напјевом, и посебно надахнути писменим и усменим светогорским предањем, оно нам доноси и једно изузетно дјело (Богородице Дјево) непознатог српског музичара, вјероватно

хиландарског монаха, које је неколико вијекова било сасвим непознато и заборављено, а налазило се у хиландарској рукописној библиотеци. Њега је у старој неумске нотацији открио и дешифровао горе поменути аутор овог издања. Затим, на диску се налази и древни Причастан чувеног Петра Берекета, који је овом приликом први пут преведен и издат на словенском језику. Такође, веома је значајно присуство напјева српског карловачког појања, које се у овом издању посматра и представља на сасвим оригиналан начин, а коментари и објашњења која прате ове напјеве у текстуалном дијелу издања не само да отварају нове аспекте разумијевања поријекла и саме природе карловачког појања, које је у наше вријеме најжалост угавном, погрешно, супростављено византијском појању, већ отвара и нове перспективе за извођење, али и развој истог. То је јединствен приступ, и у појачком и у црквеном смислу, карловачком појању који ће, вјерујемо, допринијети обогаћивању нашег богослужбеног предања. И коначно, изузетно значајна чињеница јесте и то да већина поетских текстова који се поју на диску потиче из нове службе преп. Симеону, која је најприје почела да се користи у Хиландарској Лаври, а вјерујемо да ће се од овог издања почети и шире употребљавати. Ова служба представља прву словенску службу у историји написану по правилима православне химнографије. Та правила је

у највећој мјери установио, заједно са св. Козмом Мајумским и св. Андрејем Критским, преп. Јован Дамаскин – тај дивни поштовалац, али и миљеник Тројеручице, која је уједно и заштитница наше свете Обитељи, али и Српског византијског хора. На тај начин, не само да се и ми Срби припајамо након дугог прекида богонадахнутим струјама древног црквеног појања, већ постављамо и историјске темеље и усмеравамо токове будућег црквеног стваралаштва Словена, које ће извирати из древног богослужбеног предања Православне Цркве.

Ми, данашње братство, које као и сва претходна која су насељавала манастир Хиландар у последњих осамстопетнаест година, живи под молитвеним покровом преподобног Симеона Мироточивог и ради тога, потрудивши се мало (нешто) скромно око овог издања, на крају му се ипак обраћамо речима његовог животописца и нашег старијег сабрата, јеромонаха Доментијана:

А ми, о Прейодобни, ми чеда твоја, обновљена Духом Светим и њорођена твојим светим молитвама, коју ћемо њохвалу моћи њриниши твоји, о бојношче? Или које ћемо достојне њесме ошњиваши у твоју њохвалу, свечасни оче наш свети?

*Игуман Светиої манастира Хиландара
Архимандрити Методије*

РИЈЕЧ АУТОРА

„О, божанственом вишњом премудрошћу
испуни ум мени нишњему!
О, како да усвојем твоје живљење, оче,
или како да узмоћнем ријеч да ти принесем?
Но, ти ми догај крјейости и знање,
ријеч и разум,
да ти од твога твоје принесем,
од богајства добра доброшћу твоју.“¹

Године 2013. се навршило деветсто година од рођења Преп. Симеона Мироточивог. Српска православна црква је текућу 2014. годину одредила као годину у којој ће се овај велики јубилеј званично прославити. То је био повод и за издавање диска црквеног појања који је пред вама. Овим издањем аутор и *Српски византијски хор* с једне, и издавач – Манастир Хиландар – с друге стране, желе да се укључе у саборно прослављање јубилеја и допринесу на свој начин његовом обиљежавању. Будући да и као

¹ Почетак икоса Преп. Симеону, из службе коју је начинио Св. Сава Српски. Према: Св. Сава, *Сабрана дела*, Политика, Народна књига, Београд 2005, стр. 198.

православни хришћанин, и као православни Србин, али и из личних разлога, много дугујем Преподобном Симеону, жеља нам је била да кроз црквено појање, химнографију и мелотворење изразимо и принесемо благодарност овом дивном угоднику Божијем.

Издање које је пред вама је плод дугогодишње сарадње са светом царском лавром Манастиром Хиландаром. Ово је пето музичко издање на коме сарађујемо у оквиру серије *Музичка издања Манастира Хиландара* (ММХ). Након дуплог диска са службом Пресветој Богородици Тројеручици на грчком језику, дуплог диска божићног пјенија „Христос у граду Витлејему“ на црквенословенском језику, историјског издања прве српске штампане неумске књиге – првог тома *Анџологије Божанствене Лишурџије* – затим електронске књиге са неумским текстовима божићног диска „Христос у граду Витлејему“, издајемо сада и овај диск са пјенијем из службе Преп. Симеону Мироточивом.

Прву службу (поетски текст) Преп. Симеону Мироточивом је саставио на српскословенском језику његов син, први архиепископ српски, Св. Сава.² Касније је написана нова служба, чији нам аутор

² Служба Преп. Симеону коју је написао Св. Сава је најстарији сачувани српски химнографски текст. Ова служба, заједно са Савиним житијем Преп. Симеона, представља основу на којој је израђено разумијевање и литургијско поштовање личности Преп.

није познат, а која је у богослужбеној употреби већ дуже вријеме. То је служба која је објављена и у Србљаку.³

Међутим, ова служба из Србљака, иако је веома лијепа, има један озбиљан недостатак. Она није написана сагласно правилима православне химнографије. Наиме, постоје правила која одређују како се пише сваки од химнографских типова православне богослужбене поезије. Ипак, та су правила најупечатљивија када је ријеч о ирмолошким напјевима, а ту спадају: ирмоси, тропари канона, отпусни тропари, кондаци, самоподобни и подобне стихире, сједални и свјетилни. Наиме, све ове пјесме се пишу по одређеним ритмичко-метричким обрасцима. То конкретно значи да у оквиру једне пјесме канона, на примјер, сви тропари те пјесме имају исту метричко-ритмичку структуру као ирмос те пјесме.⁴ Исто је и са

Симеона. Св. Сава је службу, највјероватније, започео писати 1200. године у Манастиру Хиландару, а завршио је у Манастиру Студеници, око 1207. године. Постоје три сачувана преписа ове службе: рукопис бр. 351 у Архиву САНУ из средине тринаестог стољећа, и два преписа из седамнаестог стољећа који се чувају у Софији, и то рукопис бр. 141 Народне библиотеке из 1607/1608. године, и рукопис бр. 89 Централног историјско-археолошког музеја. Изучавањем ове службе су се код нас бавили Лазар Мирковић, Димитрије Богдановић, Ђорђе Сп. Радојичић, Ђорђе Трифуновић, о. Димитрије Калезић и Томислав Јовановић.

³ *Србљак* је богослужбена књига у којој су сабране службе Србима светитељима.

⁴ Ритмичко-метричке цјелине ирмолошких пјесама смо у поглављу са поетским текстовима биљежили знаком „*“.

свим другим пјесмама овог типа химнографије. Ово значи да, ако познајемо мелодију химнографског обрасца, ми аутоматски знамо и мелодију свих пјесама написаних по том обрасцу јер је она иста! То је велико богатство православне поезије!

Свакако, поставља се питање зашто у нашим богослужбеним књигама текстови нису написани на овај начин? Све богослужбене књиге (изузев Србљака) су изворно написане на старогрчком језику, и то по правилима химнографије. Међутим, њиховим превођењем на словенске и на друге језике је, као што је и логично, изгубљена метрика оригиналних текстова. С обзиром на то да је то вјековима била немила стварност, све нове словенске службе су писане, нажалост, не узимајући у обзир правила химнографије.⁵ Тако је и до дан-данас, и то у свим помјесним црквама словенских народа. Ако се удубимо у начин писања и појања текстова који су написани према овим древним правилима, која су установили прије свега Св. Јован Дамаскин, Св. Козма Мајумски и Св. Андреј Критски, открићемо изузетно богатство и премудрост оваквог начина писања и појања, чије се посљедице читују не само у пјесничком и музичком смислу већ и у духовно-молитвеном. Управо духовни аспект овакве поезије

⁵ У досадашњем току истраживања на овом пољу нисмо наишли ни на једну словенску службу која је написана по правилима химнографије.

је кључан за разумијевање значаја поштовања ових правила, као и разлога увођења овакве поезије у богослужење и давања тако значајног мјеста овако написаној поезији у богослужењу Цркве. Јер већина богослужбених пјесама се пјева управо у складу са овим правилима. Напоменимо и то да су сви богослужбени текстови које налазимо у богослужбеним књигама наше Цркве написани да се поју древним напјевом, који данас називамо „византијским“.

Ово је, колико нам је познато, прва објављена⁶ служба у историји Словена која је написана по правилима православне химнографије. Ова чињеница даје овом издању посебан значај и историјски карактер. У језичком смислу, лектори службе су били госпођа Оксана Кадочникова и господин Филип Карага. Међутим, свака нова служба која се пише, сматрамо, није довољно да задовољава само језичке и музичко-химнографске норме (у ужем смислу) већ и богословске. Зато, с обзиром на то да Српска православна црква нема при Светом синоду комисију која се бави контролисањем и одобравањем новонаписаних богослужбених текстова, као што је то случај, на примјер, у Васељенској патријаршији или Јеладској православној цркви, замолили смо Његово високопреосвештенство архиепископа цетињског

⁶ Прије, а и после ове службе Преп. Симеону Мироточивом смо написали и друге службе, али ово је прва коју објављујемо.

и митрополита црногорско-приморског г. г. Амфилохија, човјека не само истински црквеног и духовног већ и изврсног познаваоца и љубитеља православног богослужења и предања, а који је уз то и сам поета, да у богословском смислу прегледа нашу нову службу. Његов благослов за богослужбену употребу новонаписаних богослужбених текстова за нас представља посебну част и радост.

Циљ писања ове нове службе није био да се служба из Србљака потисне или стави у други план, већ да се Цркви понуди још једна служба која је написана на један древнији и исправнији начин. Управо у том духу у овом издању користимо паралелно поетске текстове из обје службе. Славици возватељних и хвалитних, стихира по педесетом псалму која се поје на Јутрењу и отпусни тропар су из службе из Србљака, а остале пјесме су из наше нове службе. Осим тога, користимо и отпусни тропар на грчком језику, дјело чувеног светогорског химнографа о. Герасима из Малог скита Св. Ане.

Издање, које према почетку стиховне стихире има наслов „Радуј се, Симеоне свети“, састоји се од диска и књиге. На диску се налази деветнаест пјесама (tracks).⁷ Пјесме су са Вечерње, Јутрења и Божанствене литургије. Појемо тропар на словенском и грчком језику,

⁷ С обзиром на то да на у оквиру неких пјесама (tracks) имамо двије или више црквених пјесама, укупан број пјесама на диску је знатно већи.

возватељне (Гдн воззвѣхъ и да испрѣвнтсѧ) са стихологијом, затим возватељне, стиховне и хвалитне стихире, три славика, сједалан, двије пјесме канона, прокимен апостола, причастен и величање. Ради се, дакле, о пјесмама из сва три химнографска рода: ирмолошког, стихирарног и пападичког. Пјесме су мелотворене у седам гласова црквеног осмогласја (од осам гласова није заступљен једино четврти глас). Напјевни пјесмама су разнолики: појемо причастен чувеног Петра Берекета (17. в.), једног од најзначајнијих мелотвораца у историји појања, затим древне светогорске напјеве, напјеве сачињене на основу напјевā великих цариградских учитеља и музичара из 18. и 19. стољећа, Петра Лампадарија и Јована Протопсалта, са елементима древног и савременог светогорског појачког предања, као и напјеве који су у потпуности дјело потписника ових редова.

Иако у неким хиландарским музичким рукописима постоје мелотворења неких стихира из службе Преп. Симеону, одлучили смо да у овом издању користимо само наша мелотворења истих. Разлог је тај што су све те стихире из рукописа написане у веома мелизматичном напјеву, а он у нашим данашњим приликама није прикладан (прије свега због недостатка знаних појаца), и то поготово не у парохијским црквама. Због тога смо изабрали краће и питкије напјеве, који се могу користити како у парохијским храмовима тако и на

свечаним манастирским свеноћним бдењима. Вјерујемо да је овакав избор пјесама кориснији и сврсисходнији.

Од посебног је значаја напјев возватељних, које појемо по карловачком напјеву. Ради се о једном сасвим новом приступу и начину интерпретације карловачког појања, а то је само почетак објављивања веома значајних резултата великог истраживања које проводимо на пољу карловачког појања и његове повезаности и сродности (а не супротстављености и нетрпељивости) са византијским појањем. Показујемо сасвим нову димензију и потенцијал карловачког појања ако му се приступи исправно у музичком, али и духовном смислу. На овај начин, како је сада већ потпуно јасно, карловачко појање може да звучи молитвено, предањски и древно у мјери у којој је то случај са византијским појањем. Неопходно му је приступити са дужним поштовањем, али и знањем, у најширем смислу.

Такође, треба издвојити и пјесму „Богородице Дјево“ у петом гласу – мелотворење које је до овог издања било потпуно непознато. Нашли смо га у једном хиландарском музичком рукопису из 18. столећа, у старој неумској нотацији. Дешифровали смо га у савремену неумску нотацију и сада га по први пут објављујемо. Ради се о дјелу изузетне љепоте, али и историјског значаја. Аутор дјела, нажалост, није нам познат, али се највјероватније ради о неком српском монаху

(а о томе судимо на основу третмана црквенословенског језика) из Манастира Хиландара. Његово откривање, дешифровање и објављивање иде у прилог познавању и изучавању појања код Срба у овом периоду, и посебно појања у Манастиру Хиландару.

У појању се, као што је обичај у византијском појању, осим предањског једногласног напјева користе и древне апихиме (уводне формуле) гласова, као и исократима – предањско брујање на једном тону.

Књижица која прати диск се састоји од *Предјовора .. шoџа и шoџа, Ријечи издавача, Ријечи ауџора*, поетских текстова појаних пјесама (на црквенословенском језику) и *Музиколошко-лиџурџиолошких коменџара* свих појаних пјесама. Уз то дајемо мноштво илустрација са најљепшим иконографским приказима Преп. Симеона, махом из српских манастира, као и фотографије његових задужбина.

Што се тиче музиколошко-појачке терминологије на српском језику, и у том домену ово издање доноси значајне новине.

Не постоји у терминологији карловачког појања термин којим се једном ријечју означава *Гдн воззвџаџъ и Да њспрџвнтсџа*. Грци користе термин *κεκραυάριον*, који подразумеијева оба ова стиха. С обзиром на то да се та два стиха увијек поју заједно, као богослужбена цјелина, термин је веома прикладан. Уводимо, по узору на грчки, термин *возвџељна*. То је, у ствари, посрбљена верзија словенског термина

кога налазимо у старим српским и словенским музичким рукописима, а који, међутим, није остао у употреби. По истој логици, грчки термин *πασαπνοῶριον* преводимо са *всјакоједихаџељна*, иако се такав термин на словенском, колико нам је познато, није користио.

Затим, тропар који појемо на крају Вечерњег, на Јутрењу и на Божанственој литургији, а који се у српској терминологији назива просто *џроџаром*, што је непрецизан термин (јер тропари су, на примјер, и тропари канона), до сада смо према црквенословенској терминологији називали *оџиџусџиџељним џроџаром*. Уводимо сада српски термин *оџиџусни џроџар*, јер сматрамо да је питкији и природнији.

Такође, када желимо да назначимо композитора неке пјесме, до сада смо користили израз *мелоџвореније*. С обзиром на то да се у црквеној поезији од давнина каже да су химнографи *џворци*, а њихова дјела *џворенија*, за композиторе кажемо да су они *мелоџворци*, а њихова дјела *мелоџворенија* или *мелоџворења*. Међутим, уводимо још један термин: *џјеније*. И заиста, као што на грчком језику кажемо *μέλος Γρηγορίου*, и на српском језику можемо рећи *џјеније Гриџоријево*; као што на грчком језику кажемо *μέλος αρχαίου* или *μέλος σερβικόν*, и на српском језику ћемо казати у истом духу: *древно џјеније* или *срџско џјеније*.

Осим тога, уводимо и термине везане за теорију гласова као што су: *ѡрифон*, *ѡѡѡрафон*, *ѡрифонирајући*, *ѡѡѡрафонирајући*, *средиѡѡѡ* и сл.

Заиста је био прави ужитак за нас рад на овом пројекту, у свим фазама његовог настанка. Радост нам је и част што су се појци *Српској визанѡѡѡјској хора* из четири земље и четири православна народа сабрали око Преп. Симеона Мироточивог, подржани од Манастира Хиландара, са жељом да овим издањем послуже Цркви Христовој. Посебна је радост и то што су у хору, осим старијих чланова, учествовали и наши ученици – полазници *Инѡѡѡрнеѡ школе црквеноѡ ѡјања Тројеручица*.

Сврха овог издања је да допринесе не само прослављању великог за српски народ јубилеја деветстогодишњице рођења Преп. Симеона Мироточивог већ и да оно допринесе познавању и проучавању православног богослужбеног и појачког предања. С обзиром на то да је већина мелотворења са овог издања још од прошле године ушла у богослужбену употребу у свештеном Манастиру Хиландару, надамо се да ће се она и у Српској православној цркви па и у другим словенским црквама показати као корисна за појце наших манастирских и парохијских храмова.

Осим тога, надамо се и молимо да објављивање дијелова ове нове службе Преп. Симеону Мироточивом написане по правилима химнографије буде повод и подстицај другима, даровитијим, духовнијим и бољим од нас, да почну да изучавају и пишу богослужбене текстове на овај начин. Вјерујемо, и скромним личним искуством свједочимо, да би корист за Цркву била огромна. Свакако, за тако нешто је неопходно да се најприје добро изучи византијско појање.

На крају, благодарно се радујући и призивајући молитвено заступништво Пресвете Богородице Тројеручице и великог свјетилника Цркве Христове, Преп. Симеона Мироточивог, предајемо вашој љубави овај скромни принос, надајући се да ће нам ово издање свима бити на духовну корист. Молимо вас смјерно да будете благи према нашим слабостима и свим недостацима овог дјела и издања, по примјеру дуготрпеливости и љубави коју према нама показује већ девет вијекова дивни светитељ Божији Симеон, сѣѣа гóры окрашеніе свѣтлосѣ.

Игор Зиројевић

У Аѣини, на Преѣ. Аѣанасија Аѣонскоѣ 2014.

Садржај диска

1. **ЖТВЕННОЮ БЛАГОДАТІЮ...**
Отпусни тропар. Глас трећи. 2.04
2. **ГДН. ВОЗЗВАХЪ.... ДА НСПРАВНТСА...**
Возвательна. Глас први. 2.33
3. **ПОЛОЖН. ГДН...** Стихологија Вечерње. Глас први 7.41
4. **ЛЮБОВІЮ ВСѢХЪ ЦРА ХРТА.... СЛНРЕНІЕ
НСТНННОЕ ТЫ...** Подобне стихире возвательних.
Глас први. *Свехвални мученици* 4.43
5. **ВСЕТННЫН ПРАЗДННКЪ...**
Славик возвательних. Глас шести. 5.40
6. **РАДЪНСА. СМДСОНЕ СТЫН.... РАДЪНСА.
СМДСОНЕ СТЫН...** Подобне стиховне стихире.
Глас пети, *Радуј се, подвижника.* 5.19

7. **Хрѣтосъ бгъ нашъ...** Славик стиховних. Глас други. 3.11
8. **Θείαν ἀσκησιν ἐπιποθήσας...**
Отпусни тропар. Глас трећи, *Божансѣвене вјере.* 0.58
9. **БЖТВЕННОЮ БЛАГОДАТІЮ...**
Отпусни тропар. Дугачки напјев. Глас трећи. 2.19
10. **БѢ ДВО...** Богородични тропар. Глас пети. 2.41
11. **ВСѢХЪ БГА Н ЦРА...**
Први сједалн. Глас први. *Гроб Твој, Сїасе.* 2.11
12. **МЛТВАМИ ПРПБНАГΩ.... МЛТВАМИ БЦЫ....**
ВОЗСА ДНЕСЬ ПРЕСЛАВНΩ... Стихови и стихира по педесетом псалму. Глас други и шести. 5.48
13. **Трце престав.... Оудзвенъ быкъ.... Савкѣ**
козлюбленноуѣ.... Радѣнса. престав....
Прва пјесма канона. Глас осми. 2.08

14. **ПОГРЕКЛЪ ЕСИ ПОСТОМУЪ... НЕНАГЪ ЦРА ХРАМЪ...**
Ѡ ТЕБѢ РАДЪЕТСА... Ѡ ТЕБѢ РАДЪЕТСА...
Шеста пјесма канона. Глас осми. 1.44
15. **ЦРА НЕНАГЪ СЛАВЪ...** Хвалитне подобне стихире.
Глас први. *Небесних чинова.* 4.12
16. **СЪ ПОХВАЛОЮ СВѢТЛО...**
Славик хвалитних. Глас осми. 5.31
17. **ЧТНА ПРЕД ГДЕМЪ СМЕРТЬ...**
Прокимен Апостола. Глас седми. 1.34
18. **ВЪ ПАМЯТЬ ВѢУЮ...**
Причастен. Глас трећи. 12.14
19. **ПРОПЕНЕ ѠТЧЕ НАШЪ. РАДЪНСА...**
Величање. Глас други. 1.19

СВ
ВА
АР
ХЕ
МНО
ОС
МЕ

СВ

СВ
МА
НО

СВ
МА
НО

ПОЕТСКИ ТЕКСТОВИ ПЈЕСАМА

1. Отпусни тропар.

Глас шрећи. Твореније неизнашої црквеної ѱјесника.

Иѱорово ѱјеније.

БЖТВЕННОЮ КЛГОДАТІЮ ПРОСКВТІВСА,
Н ПО СЛЕРТН ПОКАЗВЕСН
СКВТАОСТЬ ЖИТІА ТВОЕГО:
НСТОТАЕСН КО ДУРО КЛГОВХАНІА,
ПРНТЕКАЮЩИМЛХ КХ РАЦК ДЛОЩЕН ТКОНХХ:
Н ЛЮДН ТВОД НАСТАВНЛХ ЕСН
КХ СКВТВ КГОРАЗВМІА,
СВЛЕСОНЕ ОТТЕ НАШХ,
ХРТА КГА ДЛОН,
ДАРОКАТН НАМЛХ КЕЛІЮ ДЛТХ.

2. Возвательна.

Глас ѱрви. Пс. 140,1-2. Срїско ѱјеније.

ГДН, ВОЗЗВАХХ КХ ТЕБК, ОУСЛЫШН ДД. ОУСЛЫШН ДД, ГДН.

ГДН, КОЗЗВАХЪ КЪ ТЕБѢ, ОУСЛЫШИ МЛ: КОМЛН ГЛАСЪ МОЛЕНІА
МОЕГѠ, ВНЕГДА КОЗЗВАТИ МН КЪ ТЕБѢ.

ОУСЛЫШИ МЛ, ГДН.

ДА НСПРАВНИТСА ДЛТВА МОА, ІАКѠ КАДНЛО ПРЕД ТОБОЮ, ВОЗДѢАНІЕ
РВКѠ МОЕЮ, ЖЕРТВА ВЕТЕРНАА.

ОУСЛЫШИ МЛ, ГДН.

3. Стихологија Вечерње.

Глас ѱрви. Пс. 140... Иѱорово ѱјеније.

ПЛОЖН, ГДН, ХРАНЕНІЕ ОУСТѠМЪ МОИМЪ, Н ДВЕРЬ ѠГРАЖДЕНІА Ѡ
ОУСТНАХЪ МОИХЪ.

НЕ ОУКЛОНИ СЕРДЦЕ МОЕ ВЪ СЛОВЕСА ЛВКАВСТВІА, НЕПЩЕВАТИ ВИННІ
Ѡ ГРѢСѢХЪ.

СЪ ТЕЛОВѢКИ ДѢЛАЮЩИМЪ БЕЗЗАКОНІЕ, Н НЕ СОТѢСА СО НЪЗЕРАННЫМЪ
НХЪ.

НАКАЖЕТЪ МЛ ПРВНИКЪ ДЛТІЮ Н ѠКАНИТЪ МЛ: ЕЛЕНЪ ЖЕ
ГРѢШНАГО ДА НЕ НАДАСТИТЪ ГЛАВЪ МОЕА.

ІАКѠ ЕЩЕ Н ДЛТВА МОА ВО БЛГОКОЛЕНІИХЪ НХЪ.

Оублішатся глагѡлан лонѣ, ѣкѡ возмогѡша: ѣкѡ толща земли
простѣдеса на земли, растотншася кѡстн нхъ при адѣ.

Икѡ къ тебѣ гдѣн, гдѣн, ѡти лонѣ, на тѣ оуповѣхъ, не ѡнлѣн
дѣшв лоню.

Сохранѣ лѣ ѡ сѣтн, ѡже составнша лѣ, н ѡ соглѣзнъ
дѣлающнхъ беззакѡнїе.

Падѣтъ во дрѣжв свою грѣшннцы: едннхъ есѣль азъ, дондеже
прейдѣ.

Гласодѣ лонлѣ ко гдѣв воззвѣхъ, гласодѣ лонлѣ ко гдѣв
подлолѣхсѣ.

Пролїю предъ нлѣдѣ доленїе лонѣ, петѣль лоню предъ нлѣдѣ возвѣщѣ.

Внегда нстезѣтн ѡ лненѣ дѣхъ лонелѣ, н ты познѣлъ есн стезн
лонѣ.

На пѣтн сѣдѣ, по недѣже хождѣхъ, скрѣша сѣтъ лнѣ.

Смотрѣхъ ѡдеснѣю н возглѣдѣхъ, н не кѣ знѣлѣн лненѣ.

Погнѣ кѣгство ѡ лненѣ, н нѣсть взыскѣнн дѣшв лоню.

Воззвѣхъ къ тебѣ, гдѣн, рѣхъ: ты есн оуповѣнїе лонѣ, тѣсть лонѣ
есн на земли жнвѣхъ.

Вонлѣн доленїю лонелѣ, ѣкѡ слнрнхсѣ сѣлѡ:

ИЗКАВИ ДА ѿ ГОНАЩИХЪ ДА, ІАКО ОУКРѢПНШАСА ПАТЕ ДЕНЕ.
ИЗВЕДИ ИЗЪ ТЕДНИЦЫ ДВШВ ДЛОЮ, ИСПОВѢДАТНЕСА ИЛЕНН ТВОЕМА.
ШЕНЕ ЖДѢТЪ ПРѢДНИЦЫ, ДОНДЕЖЕ ВОЗДАСН ДНѢ.
ИЗЪ ГАВЕННЫ ВОЗЗВАХЪ КЪ ТЕКѢ ГДН, ГДН, ОУСАЫШН ГЛАСЪ ДЛОИ.
ДА БѢДѢТЪ ОУШН ТВОИ, ВНЕДЛЮЩЕ ГЛАСВ ДЛОЕНІА ДЛОЕГѠ.

4. Подобне стихире возвательних.
Глас ѱрви. Твореније и ѱјеније Иіороро.

Стіхъ: Да бѣдѣтъ оушн твои, внемлюще гласв длоеніа длогѠ.
Любѡвію всѣхъ црѣхъ хртѡ^а оуазвнвса, ѿтте нашъ,^а длірескѡ
слабв презрѣлъ єсн^а нѣнвю ищл.^а и горы а.ѡна^а дошѣдъ,
воздержаніемъ^а подвнвса єсн^а и длтвалн^а и послвшаніемъ.^а
тѣмже нынѣ со безплѡтныма^а предстоишн: длонса хртѡ^а ѿ всѣхъ
насъ.

Стіхъ: Иллене радн твоегѠ потерпѣхъ тѣ гдн, потерпѣ двшѣ
длоѣ вѣ слово твоє, оуповѣ двшѣ длоѣ на гдѣ.

Сднрѣніе истинное ты^а євльскн подражавъ^а крѣтъ твои на радло
взѣмъ гдѣ^а послѣдовалъ єсн^а, сѣдлеѡне дѣдрѣ.^а и нынѣ на нѣскѣхъ^а

ТѢ СЦРЬТВЕШИ ГДѢ ТВОЕДѢ. ° ПРѢКНЕ, ТѢДЖЕ ДЛОУДѢ ТѢ, ° ДЛОУ
БѢ СПАСТІСА ДѢШАДѢ НАШНДѢ.

5. Славик возвательних.

Глас шестии.

Твореније неизнашої црквеної ѱјесника.

Пјеније Игорово.

СЛАВА ѿЦѢ, ѿ СНѢ, ѿ СТѢДѢ ДѢ.

ВСЕТННІИ ПРАЗДНИКѢ СТѢДѢ ТВОЕДѢ ПАМЯТИ, СЪДЕШЕ ѿТТЕ
ВСЕБЛЖЕННЕ, ЛЮБОВІЮ СОКРАКШЕСА ДОСТОИНСО ОУБЛЖАЮЩЕ ГЛѢДѢ:
РАДѢНСА, БЛГТІА НАТѢЛО ЛЮДЕЙ ТВОУХЪ, ѿЗЪ НѢХЪЖЕ ТЕРНІЕ ЁРЕСН
ѿСКОРЕНІКѢ, ПРАВОСЛАВНЫА ВѢРЫ ЛѢЗЪ НАСАДНѢ ѿСН. РАДѢНСА, ТРЦЫ
ПОКОРНИТЕ, ЦРКВЕИ ВОЗДѢЖЕНІЕ, ѿ НИШНѢ КОГАТІТЕЛО. РАДѢНСА,
СДНРЕНІА ѿБРАЗЕ ѿ СТРАНСТВІА ОУТІТЕЛО, ѿЖЕ ТЕКѢЩЕ ЦАРСТВО
ѿРНѢВѢ, ПОСТНИТЕСКИ ВѢ ПѢСТЫНИ ПОЖНѢ ѿСН, ѿ НЫНѢ СО АГГЛЫ
ОУХРѢТА ВЕСЕЛІШЕСА, КѢ НЕДѢЖЕ ѿ НАСѢ СЪ ННДН ДЛОУСА, СПАСТІСА
ДѢШАДѢ НАШНДѢ.

6. Подобне стиховне стихире.

Глас ѱеши, Радуј се, ѱодвижникѧ.

Твореније Игорово. Пјеније Јованово и Игорово.

Радѡнса, сѡмелѡне стѣиѧ, ° стѣиѧ гѡры оѡукрашеніе свѣтлоє, ° ѧ сѣрскѣиѧ землѧ славо, ° ѡбразе црѣвѣ тѣнѧиѧ, ° мѡнашестѡвѡущнѣхъ оѡѡдобрѣніе, ° ѡбнѣтелѧ твоєѧ ° хнландарскѣиѧ радѡсте, ° дѡха стѡгѡ ° блгодѡти сокрѡвнше, ° прнтекѡиѡущнѣхъ ° кѣ тебѣ всѣхъ оѡкрѣплѣніе. ° радѡсти всѣхъ ѧспѡли насъ, ° прнчѡстннѣ радѡсти ° вѣтныѧ, ѡтѣ блженне, ° ѧ покаѡніе дарѡнѧ нѡмѣ, ° мѡлѡ хрѣтѡ бѣа ° прегрѣшеніѧ дарѡкѡти ° всѣмѣ нѡмѣ прощѣніе.

Стѣхъ: Блженъ мѡжъ коѡнса гѡа, вѣ заповѣдехъ ѣгѡ восхѡщеть стѣлѡ...

Радѡнса, сѡмелѡне стѣиѧ, ° вѣтныѧ славы хрѣтѡ бѣа прнчѡстннѣ, ° сокрѡвнше блгодѡти, ° дѡха сосѡде тѣнѧиѧ, ° оѡтнѣтелѡ мѡдре блготѣстѣиѧ, ° дарѡвѣ дѡха жнлѡше ° ѧ пѡтнѡ смнрѣніѧ, ° прѡвнѡ вѣры, ° свѣтлыѧ ѡбразе крѡтѡсти, ° оѡмѡ крѣпѡсте, ° сердѡа мѡегѡ радѡсте. ° радѡнса, ѡтѣ, радѡнса, ° во всѧ вѣкн радѡнса, ° ѡ сѡмелѡне блженне, ° ѧ

пока́нїе дѣрвѣ́ нѣмѣ. * μολὴ Χρῆτᾶ βῆα * πρεγρῆσῆνῆῖν δαρὼκᾶτῆν *
всѣдѣмѣ́ нѣмѣ́ прощѣнїе.

7. Славик стиховних.

Глас друѣи. Твореније и ѡјеније Иѡрово.

СЛА́КА ΘῚΨ̅̅̅, ἡ σῆ̅̅̅, ἡ σῚ́ΟΔ̅̅̅ ΔῚ̅̅̅.

Хрῆтῶсѣ бѣгѣ́ нѣшѣ́, ѣгѣ́же возжадѣ́ дѡшѣ́ твоѡ, всѡ́ тебѣ́ кѣ́стѣ́,
сῚ́длѣсѡне сднрѣ́ннѣ̅̅̅. тогѡ́ нска́лѣ́ ѣсн, нѣсѣ́ радн оῡдѣ́ршаго. тогѡ́
восхотѣ́лѣ́ ѣсн, нѣсѣ́ радн воскрѣ́сшаго. тогѡ́ возюкѣ́лѣ́ ѣсн, нѣсѣ́
пѣ́рвѣ́е возюкѣ́вшѣ́го. тогѡ́ μολὴ́, спастῆ́сѡ́ дѡшѣ́мѣ́ нѣшнѣ́мѣ́.

8. Отпусни тропар (на грчком).

Глас ѡреѣи, Божансῡвене вјере.

Твореније монаха Герасима Микраῡиананиῡта (Малосветῡоанца).

Пјеније Иѡрово.

Θείαν ἄσκησιν ἐπιποθήσας, * τὴν βασίλειον ἔλιπες δόξαν, *
Συμεῶν, καὶ ἰσαγγέλως ἐβίωσας, * τῶν ἐν τῷ Ἄθῳ ὀσίων ὠραίσμα, *
καὶ τῆς Σερβίας κλεινὸν σεμνολόγημα. * Πάτερ ὅσιε, Χριστὸν τὸν Θεὸν
ἰκέτευε, * δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος.

9. Отпусни тропар.

Дуѣачки најѣв. Глас шрећи.

Твореније неиознашої црквеної ѿјесника. Пјеније Иѿорово.

БЖТВЕННОЮ БЛГОДАТІЮ ПРОСКВѢТНѢСА,
Н ПО СМЕРТН ПОКАЗВѢШН
СВѢТЛОСТЪ ЖИТІА ТВОЕГѠ:
НСТОТАЕШН КО ДВРО БЛГОВХАНІА,
ПРНТЕКАЮЩЫМАЪ КЪ РАЦѢ МОЩІЕИ ТВОУХЪ:
Н ЛЮДИ ТВОА НАСТАВНЛАЪ ЕСН
КЪ СВѢТВ БГОРАЗВМІА,
СВМЕСѠНЕ ОТЧЕ НАШЪ,
ХРТА БГА ДОЛН,
ДАРОВАТИ НАМАЪ ВЕЛІЮ ДЛАТЬ.

10. Богородице Дјево „српско“.

Глас ѡѡи. Твореније неиознашої црквеної ѿјесника.

Пјеније неиознашої мелошворца. Тумачење Иѿорово.

БЦЕ ДВѠ РАДВНСА, БЛАГОДАТНАА ДРІЕ, ГДЪ СЪ ТОБОЮ: БЛГОСЛОВЕНА
ТЪИ ВЪ ЖЕНАХЪ, Н БЛГОСЛОВЕНЪ ПЛОДЪ ТРЕВА ТВОЕГѠ, ЫАКѠ СПСА РОДНАА
ЕСН ДВШЪ НАШНХЪ.

11. Први сједалн.

Глас први. Гроб Твој, Сїасе.

Твореније Иіорово. Кољиварско цјеније.

Всѣхъ бѣа ѿ црѣа возлюбѣнъ, прѣпне, земнѣю слава вѣсѣ
презрѣлъ єсѣ ѿ скнптры: гавбѣкнмъ слндрѣнїемъ просвѣтнлъ єсѣ,
ѿтте нашъ, дѣшѣ ѿ тѣло, ѿ сѣдесѣне бѣженне: непрестаннымъ
молѣннмъ дѣа стѣгѣо стѣжѣлъ єсѣ бѣгодѣть.

12. Стихови и стихира по педесетом псалму.

Глас друїи и шесїи.

Твореније неизнаїѣої црквеної цјесника. Пјеније Иіорово.

Глас друїи:

Слава ѿцѣ, ѿ снѣ, ѿ стѣла дѣа.

Прнпѣвъ: Мѣтѣмъ прѣпнемаѣо, мѣтнѣ, ѿтнстн днѣжестѣво
согрѣшенїн нашнхъ.

И нннѣ ѿ прнсно ѿ во вѣкн вѣкѣвъ. ѿмннѣ.

Прнпѣвъ: Мѣтѣмъ бѣѣ, мѣтнѣ, ѿтнстн днѣжестѣво согрѣшенїн
нашнхъ.

Глас шестии, самоїласна сѣихира:

Стѣхъ: Поднѣвѣ лѣ бже, по велѣнїемъ лѣтн твоѣмъ, ѿ по
лнобжествѣ щедрѣтѣ твоѣхъ ѡтнстн беззаконїе мое.

Возсѣдъ днесь преслѣкнѡ, всесвѣтлаа твоѡ, свѣдѣнїе, пѣмѣтѣ,
созывѣющн насѣ празднѡлюкѣвѣ, къ похвалѣнїю во слѣвѣ хрѣта гга
нашегѡ: ѿже прнрнцѣвѣ къ рѣцѣмъ твоѣмъ, лѣронсѣлѣнїа
дѣры прїемлѣмѣ. но ѿакѡ ѿмѣа дерзновѣнїе, лнрѣ ѿспросн дѣшѣмѣ
нашнѣмѣ.

13. Прва пјесма канона.

Глас осми. Творенїе и ѿженїе Иѡрово.

Ирмѡсѣ: Колесннцегоннтелѣ фараѡна.

Прнпѣвѣ: Престѣа бже, спасн насѣ.

Трѣце престѣа, слнрѣннѡ молю, * дѣждѣ лн твоѡ бггодѣтѣ, *
свѣта лѣ ѿспѡлнн * пѣтн натннѣюща * всѣмъ тѣдѣсѣмъ ѿ красѡты *
свѣдѣнїа стѣгѡ * всѣхъ правослѣвнхъ побѡрннка, * радѡсть всѣхъ
къ немѣ прнтекѣющнхъ.

Прпѣвъ: Престѣа бѣе, спаси насъ.

Оуазвѣнъ кѣвъ кѣтвеннымъ ратѣнїемъ, ° ѿтте, ѡстабнлхъ
ѣснъ ° всю славу землию ° и славу нѣбню ° всѣмъ сердцемъ возлюбилхъ
ѣснъ ° и къ ѡбѣтѣан мѣдрѡ ° пришѣлъ ѣснъ ствденнїтеской ° ѣаже ѣснъ
оукрашенїе.

Прпѣвъ: Слава ѡцѣ, и снѣ, и стѣмъ дхѣ.

Слѣвъ возлюбленномъ сынѣ твоемъ ° хотѣи послѣдовати ° на
горѣ стѣю ° пришѣлъ ѣснъ, ѿтте нашъ, ° и хотѣа бѣа мѣтрн ° красенъ
домъ создѣлъ ѣснъ, ° серекскомъ родѣ прнѣжнице ° и горы стѣа
хваленїе.

Прпѣвъ: И нынѣ и прїсно и во вѣки вѣковъ. аминь.

Радвїса, престѣа горѣ кѣїа, ° хвало стѣа горы, ° прѣпнхъ
славо, ° мѣтннкѡвъ крѣпосте, ° всѣхъ правослѣвнхъ радосте, °
оутѣшенїе вѣрнхъ ° и къ твоемъ снѣ лѣствнцѣ, ° хггское пѣнїе,
тѣа.

14. Шеста пјесма канона.
Глас осми. Твореније и ѿјеније Иторово.

Ірмѡсъ: Ѡтнѣстн дѡдѡ, спѣсе.

Прпчѣвъ: Престѡдѡ бѣѣ, спасѣ насѣ.

Погрѣклѡ ѣсн постѡдѡмѣ ° страстѣн востѡнїе, ѡтче нашѣ. ° по слѣртн
прїѡдѡмѣ ѣсн ° жнзнь кезконѣтнвю. ° тѣмже днѣсь н прѡзднветѣ °
всестѡдѡ црѣковѣ ° твою пѡдлѡтѣ достѡтѡднвю.

Прпчѣвъ: Престѡдѡ бѣѣ, спасѣ насѣ.

Нѣнагѡ црѡдѡ хрѡдѡмѣ ° сѣрдце твоѣ сотворїлѣ ѣсн ° сднрѣнїе дѡмѣ
нстннннѡмѣ, ° сѡмѡне ѡтче нашѣ. ° тѣмже нынѣ вѣ нѣнѣмѣ, °
прѣбне, хрѡдѡмѣ ° предстѡншн хрѣтѣ гдѣ.

Прпчѣвъ: Слѡва ѡцѣ, н снѣ, н стѡдѡмѣ дѣѣ.

Ѡтебѣ рѡдветсѡ ° стѡдѡ гора ѡфѡнскаѡ ° нлѡщѡмѣ тѣнннн
твѡнѣ ° вѣ хнландѡрѣ, ѡтче, грѡбѣ, ° нстѡтннкѣ всетѡдѣснннн ° н
дѡротѡтнвнн, ° дѡшы вѣрннхѣ ѡѡкрѣплѡющїн.

Принѣвъ: ꙗ нынѣ ѿ прѣсно ѿ во вѣки вѣкѡвъ. ѿмнѣ.

Ѡ текѣ радуетса ° всѧкаѧ тварь, благодѣтнаѧ, ° аггльскѣи, мѣти, соборѣ ° ѿ родѣ теловѣтескѣи: ° дѣтвеннаѧ похвалѡ ° ѿ раѣо словесный, ° прѣстаѧ дѣо, радвнѣса.

15. Хвалитне подобне стихире.

Глас ѱрви. Небесних чинова. Твореније и ѱјеније Иѱорова.

Стѣхъ: Хвалите єго во гласѣ трѣбнѣмъ, хвалите єго во ѱалтѣри ѿ гѣслехъ.

Црѣ нѣнагѡ слѧвѡ возлюбѣвъ, ѡтче нашъ, ° раздѣлъ єси когѣтство ° ѿ презрѣлъ єси скѣптры ° ѿ постытески мѣдрѡ пожѧлъ єси, ° сѡмѣѡне, въ безмѡлвѣи. ° слезѧмн, едѣнїемъ, постѡмъ, мѣтвѡмн ° слѧвѡ вѣтнѡ стѣжѧлъ єси.

Стѣхъ: Хвалите єго въ кѡдѡвалехъ докрогласныхъ, хвалите єго въ кѡдѡвалехъ восклицанїѧ. Всѧкое дыханїе да хвалитъ гдѧ.

Ѡ граднѣвъ тѣло, блѣженнѣншїи, воздержанїемъ, ° страстѣи движѣнїѧ, ѡтче, ° оудертвѧлъ єси мѣдрѡ. ° тѣмъ дѣха сѧла всѣльшаѣса въ тѧ, ° сѡмѣѡне, застѣпникѡ ° тѧ правослѡвныхъ вселѣрнагѡ показѧ ° ѿ всетнѧгѡ свѣтѧнника.

16. Славик хвалитних.

Глас осми.

Твореније неиознайої црквеної ѱјесника. Пјеније Иіорово.

Сла́ва ѿ́цвѣ, ѱ снѣ, ѱ стѣ́ломъ дхѣ.

Съ похвалѡію свѣ́таѡ па́млатъ твоѡ, прѣ́кне, сотворѣ́етсѧ, ѱ
ра́дѡсти на́полнѣтъ твоѡ до́блестн похвалѡ́ющнхъ. ты ко дѣ́дскн
бѣѡ, держа́венъ зе́млн стѣ́лѡ о́умлѡмъ взѡ́всѧ, ца́рство ѡста́внвъ
хрѣ́тѣ послѣ́довалъ ѣсн, ѱ къ го́рѡ стѣ́ю прнше́дъ: ѱдѣ́же по́стннтескн
съ сы́нодѡ подвнзѡ́всѧ, ѿ́тн двше́вныѧ просвѣ́тнлѧ ѣсн, ѱ свѣ́тъ,
сѡ́млеѡне, кы́къ, къ сѣ́нтію незахо́днѡлолѡ прелннѡ́лѧ ѣсн. съ нѡ́дже
ны́нѣ хрѣ́тѣ прелсто́щѣ, мѡ́твалн кѡ́шнлѡ къ не́лѡ полдннѡ́нта,
ста́до кѡ́ше сохрѡнѣ́тн ѡ́ волкѡ́въ гвѣ́щнхъ ѣ.

17. Прокимен Апостола.

Глас седми. Пс. 115, 7. Пјеније Иіорово.

Чтѣ́нѧ прелдъ гдѣ́лѡ слѣ́ртъ прѣ́кныхъ ѣгѡ.

Стѣ́хъ: Чтѡ́ возда́лѡ гдѣ́вн ѡ́ всѣ́хъ ѡ́же возда́де́ лн;

18. Причастен.

Глас шрећи. Пс. 111, 5.

Пјеније Пешра Берекеша. Превод Иіоров.

В ПАМЯТЬ ВѢТНВЮ ВЪДЕТЬ ПРѢВНИКЪ. ХАЛЛАЪІА.

19. Величање.

Глас груїи. Твореније Иіорово. Древно свеішоіорско ѿјеније.

Зайис Иіоров.

ПРѢКНЕ ѿТТЕ НАШЪ, РАДЪНІСА, ° ПРАВОСЛАВНЫХЪ СЛАВО, ° ЗЕМЛН
СЕРБСКІА ПОХВАЛО, ° СТЪНІН СВѢСОНЕ, ° ЦВѢТЕ ДВѢРОТОТНЪНІН, ° ТКОИДН
НАСЪ ПОДНІВНІ ° КЪ БГѢ ДЛѢТВАДН.

КОМЕНТАРИ ПОЈАНИХ ПЈЕСАМА

1. Отпусни тропар.

Глас шрећи. Крайшки најјев.

Твореније непознатој црквеној пјесника. Иторово пјеније.

Отпусни тропар трећег гласа се поје у кратком ирмолошком напјеву. С обзиром на то да поетски текст овог тропара није написан по неком химнографском обрасцу, као што је обичај да се тропари пишу, ни мелодија није у складу са неким већ постојећим мелодијским обрасцем, већ смо је обликовали по узору на ирмолошке мелодије трећег гласа. Тропар појемо двапут, с тим што први пут тропар поју два најмлађа члана *Српској византијској хора*, браћа Љубо Агапије (шест и по) и Георгије (четири и по) Зиројевић, а други пут тропар поје читав хор.

Солишти: Љубо Агапије Зиројевић и Георгије Зиројевић.

2. Возватељна.

Глас први. Пс. 140,1–2. Српско пјеније.

Возватељна се поје на служби Вечерње. То су, у ствари, прва два стиха 140. псалма. Напјев који појемо представља напјев српског

карловачког појања. Наиме, упоредили смо шест писаних верзија ове пјесме¹ у карловачком напјеву и комбинацијом разних варијанти ових напјева добили напјев који овдје представљамо.² Оно што је веома

¹ Конкретно, користили смо записе Станковића, Мокрањца, Барачког, Ластавице, Ченејца, Бољарића и Тајшановића.

² Ово је само један мали дио великог истраживања које проводимо, а тиче се повезаности византијског и карловачког појања. До данас не постоји ниједно озбиљно истраживање на том пољу. Уочаване су неке сличности, али није постојао научно поткријељен став по овом питању. Резултати овог истраживања су фасцинантни. Прије свега, оно показује да су ове двије врсте појања много сродније него што се то чини на први поглед, а то само по себи показује да је бесмислена било каква нетрпељивост или супротстављеност између љубитеља карловачког и византијског појања, и чак да је таква нетрпељивост, тамо гдје она постоји, последица недовољног познавања и једног и другог појања. Друга битна ствар јесте то што се овим истраживањем објашњавају многи феномени у карловачком појању који до сада нису били описани адекватно (тј. били су само споља описани, али није научно објашњено због чега ти феномени постоје, чему конкретно служи и које законитости за њих важе). Трећа важна ствар коју нам доноси ово истраживање јесте та да различите варијанте карловачког појања које налазимо код разних записивача, и поред сличности, до сада нису могле адекватно да се доведу у међусобну везу. То значи да су посматране као различите фразе, а у ствари се ради о различитим варијантама истих фраза. Сада постоји објашњење и доказ да се ради о истим музичким фразама, што баца сасвим нову свјетлост на морфологију карловачког појања. Четврта важна ствар коју нам доноси ово истраживање јесте то што оно показује не само то да је карловачко појање (и поред тога што има и извјесне недостатке) изузетно лијепо, и да га треба гајити и изучавати са дужним поштовањем, већ да чак у себи има сачуване и неке елементе старијег византијског појања, које у данашњем појању нису сачуване.

битно да нагласимо јесте да све фразе ове пјесме постоје у карловачком појању, тј. ништа није произвољно додато или одузето.³ Имајући искуство и знање разних могућности интерпретације одређених фраза

Пета веома значајна ствар је то да се у овом истраживању, а користећи једну оригиналну методологију, појање у цјелини сагледава из сасвим другог угла него што је то до сада био случај, што за резултат има то да смо у могућности да обогатимо појачко предање које је до нас дошло, али не по слободном нахођењу или личном укусу, већ у оквирима писменог и усменог предања самог карловачког појања. Осим тога, то и такво појачко предање се у неким сегментима може додатно обогатити и искуством предања византијског појања, што нема за претпоставку неки одређени стил пјевања. И коначно, ово истраживање показује да је питање музичког израза кључно питање црквеног појања. Начин поимања појања, саме музике, и свих аспеката интерпретације играју пресудну улогу у погледу доживљавања и вредновања било ког појања. Нажалост, досадашњи критеријуми за оба појања код нас углавном су били засновани на погрешним основама: „свиђа ми се“, „не свиђа ми се“, „ово је наше“, „оно је туђе“, „ово је старије“, „ово је новије“, „народу се свиђа“, „народу се не свиђа“ и слично, што, наравно, нема никакву научну, а, ако погледамо пажљиво, ни црквену основу. (Хвала Богу, у последње вријеме постоје људи који се озбиљно баве карловачким појањем и који имају много реалнији став и према њему и према византијском појању, и то је веома позитивно.) Стога вјерујемо да ће ово истраживање у будућности поставити не само нове стандарде у погледу изучавања и карловачког и византијског појања већ ће увелико допринијети дубљем познавању и бољој интерпретацији карловачког појања (која може да подразумијева различите естетске стилове, укључујући и све оне који данас постоје) и његовом не само очувању већ и обогаћивању.

³ Једина интервенција коју смо учинили је била на ријечи „исправитса“, а она се тиче ритма. Конкретно, додали смо још једну временску јединицу у односу на записиваче (а и код њих постоје ритмичке разлике у истој фрази) да би фраза била ритмички

у византијском појању, користимо и примјењујемо то знање и искуство и у одговарајућим фразама карловачког појања. Такође, неопходно је уочити велику сличност, а у многим случајевима и истовјетност, фраза карловачког напјева са фразама првог гласа византијског појања. Није никаква новост констатација да у основи карловачког појања стоји византијско појање, које је прије њега било у употреби. Међутим, ово је први научно поткријепљен доказ те повезаности два појања. Приступом самом музичком запису на један другачији начин стварају се основе за другачију интерпретацију, која је, по свему судећи, знатно сличнија начину појања које су у своје вријеме записивали први записивачи карловачког појања, и то не на основу појања познатих појаца, него начину на који ми данас појемо исте напјеве.⁴ То значи да овај приступ омогућава обogaћивање напјевā искуством писменог и усменог предања карловачког појања, али и богатством предања византијског појања, а да при том не изађемо из сфере научне поткријепљености и предања. На тај начин се не оставља простор за неприхватљиве произвољности у појању.

уравнотеженија. Простор за овакву интервенцију нам остављају управо сличне разлике које постоје у записима разних записивача карловачког појања.

⁴ Начин на који се карловачко појање поје данас најчешће је прилично различит од самих записа Станковића, Мокрањца и других записивача.

Иначе, поменимо и то да мелодија возватељних спада у пападички тип мелотворења. Осим тога, зависно од карактера службе, тј. да ли се ради о свакодневном или празничном богослужењу, или се служи свеноћно бденије, може се појати византијским напјевом возватељна прикладне дужине. Тако на свакодневном богослужењу појемо кратки напјев, на недељном и празничном дужи, а на свеноћним бдењима веома дугачки мелизматични напјев. То даје могућност појцима да прикладним напјевом дају одговарајући карактер возватељној, а у ширем смислу и читавом богослужењу. Слично је и са многим другим богослужбеним пјесмама. Први стих возватељне поје увијек први, а дуги стих други хор, по антифонском поретку.

3. Стихологија Вечерње.

Глас њрви. Пс. 140, 141, 129. Иџорово ѡјеније.

Стихологија Вечерње се поје у наставку возватељне, и поје се увијек у истом гласу као и возватељна (тј. у гласу првих стихира које се поју након ње). Поетски текст су стихови псалама 140, 141 и 129.⁵ Стихологију смо компоновали у првом гласу од тона ѡа (есо први глас), у кратком пападичком напјеву, и то у маниру светогорског напјева,

⁵ У наставку ових стихова су и стихови који се поју или произносе испред стихира, а то су стихови 129. (наставак) и 116. псалма.

надахнути прије свега појањем о. Дионисија Фирфириса (†1989) и монаха из светогорског братства Данилеја.

Иако је из писаних богослужбених типика јасна и недвосмислена употреба стихологије након возатељне,⁶ записи мелотворења су знатно скоријег датума. Први запис стихологије је онај у Васкрснику (тј. Осмогласнику) Петра Лампадарија, у првом штампаном издању у новој нотацији, који је издат у Букурешту 1820. године. Мелотворење које се налази у том Васкрснику, свакако, није Петра Лампадарија већ Григорија Протопсалта или Хурмузија Хартофилакса, вјероватно у напјеву како се у њихово вријеме у Цариграду појало, на основу усменог предања. Подсјетимо да су у поменутом Васкрснику Петра Лампадарија и возатељна и стихире у краћем напјеву од древнијих који су увијек били знатно мелизматичнији. На Светој Гори се, ради

⁶ У храмовима Српске православне цркве, поготово у парохијским, права је реткост да се поје стихологија. Разлог је, вјероватно, жеља или потреба да се богослужење скрати. У кратком напјеву (или по устаљеној, али непрецизној терминологији карловачког појања – тропарски), стихологија траје два-три минута, што значи да није нешто што ће драматично продужити трајање Вечерњег, па сматрамо да би било корисно да се она, тамо гдје за то постоје могућности, барем на празничним службама за почетак, врати у употребу. У нашим манастирима се стихологија углавном поје или барем чита. Сматрамо да се читањем стихологије, које неадекватно замјењује појање, ствара прекид природног тока богослужења, што за последицу има не само лош естетски резултат већ прије свега пад пажње код сабраних у храму вјерних.

благољепија, али и продужавања трајања богослужења, на свеноћним бдењима увијек поју мелизматични напјеви возватељних (а то важи и за стихире, отпусне тропаре и многе друге пјесме), и то најчешће оне Јакова Протопсалта. Кратка стихологија, која се поје дакле између мелизматичне возватељне и мелизматичних стихира (или дугачких подобних стихира), естетски се није уклапала у укус Светогораца. Због тога је чувени светогорски појац из Манастира Ставрениките Синесије (†1949) написао стихологије (у скоро свим гласовима) за потребе свеноћних бденија. Није користио мелизматични напјев него је стихове мелотворио у ритму трохејске диподије, или, како то Светогорци простије кажу, „у шестодјелном ритму“. То значи да је наглашене, али и неке ненаглашене слоге временски продужавао. Тиме се добија акустички утисак дужег напјева иако овакав напјев у ствари и није мелизматичан.⁷ Након њега, нека мјеста из Синесијевих стихологија је ритмички промијенио (поправио), нека замијенио другим фразама, а нека мало „обојио“ чувени светогорски појац, протопсалт протатског храма у Кареји, јерођакон Дионисије Фирфирис (†1990).

⁷ Касније се овакав поступак мелотворења примијенио и на мелотворењима неких светогорских полијелеја.

Стихологија се поје антифоно, тј. наизмјеничним појањем два хора, а појање започиње увијек први хор.⁸

4. Подобне стихире возатељних. *Глас први. Твореније и ѿјеније Иѿорово.*

Двије подобне стихире возатељних се поју у дугачком ирмолошком напјеву есо првог гласа, према самоподобну „Свехвални мученици“. Наиме, ради се о поетским текстовима из наше нове службе Св. Симеону, која је написана по правилима православне химнографије. Начин писања химнографских текстова је, у суштини, у Православној цркви непромијењен од 8 до 9. вијека. У том периоду су у богослужење унесени нови химнолошки облици (стихире, ирмоси), а за њихово увођење и писање су прије свих заслужни светитељи Андреј Критски, Јован Дамаскин и Козма Мајумски.⁹ Принцип канона је такав да се свака од

⁸ Иако по типуку, с обзиром на то да је предвиђено служење свеноћног бдења, узимамо стихире на осам, овдје смо отпјевали све стихове стихологије, из образовних разлога. С обзиром на то да је обичај у Манастиру Хиландару на празник Преп. Симеона да за десном пјевницом поју Грци Светогорци, а за десном Срби, стихови које узимамо у наставку из стихире су стихови лијеве пјевнице, и то управо они који се користе конкретно на хиландарском панигиру.

⁹ Света Православна црква слави помен Св. Андреја Критског 4. јула, Преподобног Јована Дамаскина 5. децембра, а Св. Козме Мајумског 14. октобра. Углавном се

девет¹⁰ пјесама канона састоји од ирмоса и неколико тропара. Кључно питање је каква је веза између ирмоса и тропара једне пјесме канона?¹¹ Веза између ирмоса и тропара једне пјесме је та што су тропари написани по ритмичком и метричком обрасцу ирмоса. То практично значи да ирмос и тропари имају исту метрику и ритам, што омогућава да тропари, слѣдствено томе, имају и исту мелодију као ирмос. Познавајући, дакле, мелодију ирмоса, можемо појати било који тропар који је написан према том ирмосу. То је велика олакшица у појању, слушању, поимању, али и памћењу богослужбених текстова. Управо због тога је Црква врло брзо прихватила и уврстила у своје богослужење каноне, којима је, у суштини, додијелила мјесто чувених и предивних кондака Преп. Романа Мелода и Слаткопојца.

По истом принципу се пишу и подобне стихире. Постоје самоподобне стихире, које су обрасци њима подобним стихирама. Самостварање канона и стихира приписује Св. Јовану и Св. Козми, а Св. Андреј се, неправно и неправично, изоставља. Допринос и значај рада Св. Андреја на овом пољу је (барем) исти колики и Св. Јована Дамаскина и Св. Козме Мајумског.

¹⁰ Практично се ради о осам пјесама, јер се друга пјесма користи само у периоду Часног поста. Остали канони, просто, немају другу пјесму.

¹¹ С обзиром на то да богослужбени текстови које користимо ми Словени представљају словенски превод оригиналних грчких текстова, изгубила се изворна метрика, па се због тога и ова веза не види. То, с друге стране, ствара проблеме у појању канона, као и подобних стихира.

подобне стихире су, дакле, у односу на подобне стихире исто што је ирмос у односу на тропаре једне пјесме канона.

Ово је први пут у историји да се на црквенословенском језику, или на било којем од словенских језика, објављују химнографски текстови написани по правилима химнографије.¹² Мелос ових двеју стихира које овдје представљамо за основу има мелотворење Петра Лампада-рија (18. стољеће), као и оно Јована Протопсалта (19. стољеће), али смо извјесна мјеста промијенили користећи углавном неке варијанте карактеристичне за усмено светогорско предање друге половине двадесетог стољећа као и за писмено светогорско предање прве половине деветнаестог стољећа. Исправан химнографски принцип којим су поетски текстови написани омогућава мелодијску истовјетност стихира, што, с друге стране, оставља мелотворцу слободу да у разним стихирама истог подобна употреби, по жељи, и различите варијанте исте фразе или чак и другу фразу.

Поменимо и то да су, као што смо већ поменули, овакви напјевни подобних стихира уобичајен и неизоставан појачки репертоар светогорских бдења, али да се овакви напјевни користе и у парохијским храмовима у Грчкој на празничним службама. На свакодневним бого-

¹² Написали смо, Божијом благодаћу, и друге службе, прије и послије ове службе Преп. Симеону, по истом принципу, које ћемо, ако Бог да, и издати во *кѣго вѣмѣлѣ*.

служењима се, по правилу, поју увијек кратки напјеви, а на празничним службама и свеноћним бдењима дугачки.¹³

Стихови: Игор Зиројевић и Милош Дрпа.

5. Славик возватељних.

Глас шестји.

Твореније нејпознатој црквеној ѿјесника.

Пјеније Игорво.

Славик возватељних појемо у шестом стихирарном гласу. Снажан поетски текст смо одјенули мелодијским фразама шестог стихирарног гласа, пападичке агије (четвртог гласа) и шестог гласа тетрафона (четворогласног). Ову самогласну стихиру смо мелотворили у стилу славикā Петра Лампадарија и Стефана Лампадарија. Понављање похвалног узвика „радуј се“, који се у овој стихири понавља три пута, послужило је као повод да мелодијско-ритмичким третманом дочарамо кулминацијски процес самог поетског текста.

¹³ Ово је једна од могућности које нуди византијско појање, а које, нажалост, наше карловачко појање нема.

6. Подобне стиховне стихире.

Глас њеши, Радуј се, подвижничких.

Твореније Иторово. Пјеније Јованово и Иторово.

Поетски текст двеју стиховних стихира смо написали, такође, по правилима химнографије. Ове подобне стихире су написане у петом гласу, према самоподобну „Радуј се, подвижничких“. Прву стихиру појемо у кратком, а другу у дугом ирмолешком напјеву. Теоретски гледано, глас у коме се поје кратка и дуга стихира није исти. Наиме, кратка верзија коју користимо за прву стихиру јесте глас пети тетрафонирајући, док је дуга стихира у петом трифонирајућем гласу. Наиме, у савременим појачким књигама, које дају мелотворење Петра Лампадарија у дугом напјеву, стихира завршава на тону ке. Истраживањем Петрових напјева у оригиналној старој нотацији коју је користио Петар у 18. стољећу установили смо да се његово мелотворење у ствари завршавало на тону *ги*, а не на тону *ке*. Због тога смо овдје искористили прилику да исправимо ову данас уобичајену грешку, имајући у виду светогорско појачко предање, по коме се исправно ова стихира завршава на тону *ги*.

Кратки напјев стихире је сачињен према узору самоподобна у Ирмологији Јована Протопсалта, а дуга верзија као основу има мелотворења Петра Лампадарија и Јована Протопсалта. Као и у возватељним стихи-

рама, обогаћујемо дужи мелос фразама и варијантама светогорског појачког предања, стварајући, у суштини, једну нову верзију самоподобна.

Стих: Јордан Мандзурис.

7. Славик стиховних.

Глас грути. Твореније и ијеније Ићорово.

Славик стиховних стихира појемо у другом стихирарном гласу. Мистично-торжествене музичке фразе другог стихирарног гласа прате и дочаравају атмосферу и смисао поетског текста, потпомажући на тај начин његово боље разумијевање и доживљавање. Мелодија прави станке на дифонији (двогласју) и средишту гласа, тј. на тоновима *зо'* и *ву*, два тона изнад и испод основе гласа тј. тона *ги*, као и на трифонији, тону *ни'*, гдје имамо фразу једне врсте шестог гласа који се назива „ненано“. У ријечи „воскрѣшаго“ из другог гласа мелодија модулира у први глас, али не мијењајући основу, тј. прелази из другог гласа од тона *ги* у први глас од тона *ги*. Такође, у ријечи „омѣршаго“ мелодија плагијазира, што практично значи да други глас користи фразу свог плагалног, а то је шести глас, који за основу има тон *ни*.

Напоменимо и то да су нам надахнуће за поетски текст ове стихире биле ријечи Св. Игнатија Богоносца, из његове чувене и веома потресне Посланице Римљанима, коју им је упутио идући на мученичко страдање.

8. Отпусни тропар (на грчком).
Глас шрећи, Божанствене вјере.
Твореније монаха Герасима Микраџиананиџа (Малосветшоанца).
Пјеније Иторово.

Отпусни тропар, који се поје у кратком ирмолошком напјеву трећег гласа, према обрасцу „Божанствене вјере“, јесте твореније чувеног светогорског монаха и званичног химнографа Велике Христове Цркве, блаженопочившег старца Герасима из Мале Св. Ане (†1991).¹⁴ Напјев који користимо је наш запис разних варијанти из усменог светогорског предања.

9. Отпусни тропар.
Дуџачки најјев. Глас шрећи.
Твореније нејознајої црквеної ѿјесника. Пјеније Иторово.

Дужи напјев отпусних тропара се на светогорским бдењима готово по правилу користи на петохљебници. Овдје, у ствари, појемо исти тропар кога смо већ појали у кратком напјеву,¹⁵ али у дупло ду-

¹⁴ Иначе, старац Герасим је написао на грчком језику комплетну службу Преп. Симеону, коју сваке године у Хиландару поју чувени светогорски појци. Службу је новим пјесмама накнадно обогатио м. Порфирије из Манастира Симонопетре.

¹⁵ Пјесма (track) 1 овог диска.

жем напјеву. Практично, сваки слог дужег напјева траје (углавном) двоструко више у односу на кратки напјев. Мелодија прави станке на тоновима *ке*, *џа* и *ни*, што је и природно за трећи глас. Занимљиво је да и у карловачком појању трећи глас има у суштини исту мелодијску линију, па чак и сличне фразе.

10. Богородице Дјево „српско“.

Глас њеши. Твореније њејознајшої црквеної њјесника.

Пјеније њејознајшої мелошворца. Тумачење Ијорово.

Богородице Дјево се поје на петохљебници, као богородични тропар. Непознат је аутор овог мелотворења. Пронашли смо га у једном хиландарском музичком рукопису из 18. стољећа, у старој нотацији, и истумачили (дешифровали) га у данашњу неумску нотацију. Пјесма је написана у петом тетрафонирајућем гласу од тона *џа*. Веома лијепа мелодија и добро третиран поетски текст. Ово прекрасно мелотворење је до сада било потпуно непознато, а дјело је, по свему судећи, неког српског монаха из Манастира Хиландара. Не постоји, барем колико је познато, мелотворење ове пјесме на грчком језику, из овог или старијег периода, које је мелодијски слично овоме па претпостављамо да се не ради о преводу неког грчког мелотворења већ о оригиналном дјелу. Постоји у нешто познијем хиландарском

музичком рукопису (из прве половине 19. стољећа) једна верзија ове пјесме у новој нотацији. Међутим, прије свега, то није превод старе верзије већ једна измијењена верзија исте (можда најприје усменим путем преправљена па тек онда записана). Друго, поетски текст је прилично незграпно третиран на неким мјестима, и то према укусу, очигледно, појаца тадашњег хиландарског братства.¹⁶ Треће, постоје мјеста у тој новијој верзији која су ритмички незграпна и неуравнотежена. Четврто, постоје на неким мјестима грешке теоретске природе, конкретно погрешна употреба фтора гласова. Све наведено је послужило као више него оправдан разлог и повод да приступимо тумачењу старије, оригиналне верзије ове пјесме. Несумњиво је да је оригинална мелодија, дакле ова коју овдје појемо, знатно питкија и уравнотеженија од оне позније. Пред нама је, дакле, још једно изузетно дјело старијих српских мелотвораца, које је више од два вијека било непознато и није било у литургијској употреби.

Занимљиво је да најпопуларнија и данас најчешће појана у Грчкој верзија ове пјесме веома подсјећа на ову „српску“. Ради се о „патријаршијском“ *Богородице Дјево*, чији је аутор, у ствари, чувени

¹⁶ Не треба изгубити из вида да су управо у овом периоду добар дио хиландарског братства представљали монаси бугарске националности. С тим у вези је и начин акцентовања поетског текста, али и уопште третман поетског текста у овој пјесми.

протопсалт из прошлог стољећа Јаков Навплиотис (†1942.). Кретање мелодије (успони и падови, промјене гласова) је идентично, мада фразе нису исте. Српска верзија је старија барем два стољећа, и није се одржала у појачком предању, тако да је питање да ли је могла имати утицаја на било који начин на дјело Јакова Навплиотиса. Ипак, с обзиром на то да је познато да су кроз вијекове веза и међусобни утицај Цариграда и Свете Горе били веома велики, не смијемо искључити ни могућност да је живо појачко предање сачувало усменим путем напјев на грчком језику који је можда некада давно инспирисан овим српским мелотворењем.

11. Први сједалан.

Глас први. Гроб Твој, Спасе.

Твореније Ићорово. Кољиварско ијеније.

Први сједалн се поје након прве¹⁷ катизме Псалтира на Јутрењу. Поетски текст је написан према правилима хинографије, према обрасцу „Гроб Твој, Спасе“, што омогућава његово појање у предањском напјеву.

¹⁷ Када кажемо „прва“, не мислимо на прву од двадесет катизми Псалтира него на прву од двије (или три) које се читају на Јутрењу. Типик прописује, зависно од дана и периода литургијске године, о којој се катизми Псалтира конкретно ради.

Појемо овај сједалан у есо првом гласу од тона *йа*, у дугом ирмо-лошком напјеву. Мелодија васкрсног сједална „Гроб Твој, Спасе“ веома је карактеристична и јединствена јер није мекодијатонска мелодија, као све остале мелодије првог гласа, већ мекохроматска. Она се у овом роду поје и у дугом и у кратком напјеву, а свједочанство о томе није само усмено предање већ и писмено, како оно у новој нотацији, тако и оно у старој. Напјев који смо ми изабрали је мекодијатонски, есо првог гласа, и представља неколико вјекова старо светогорско појачко предање, сачувано захваљујући монасима кољиварима који су са Свете Горе дошли на грчко острво Хиос. Ту је један дио њихових напјева записао Георгије Ригас. Оригинална кољиварска мелодија је кориштена конкретно за први сједал(а?)н на празник Благовијести Пресвете Богородице. Мелодија је изузетно свечана, достојанствена, молитвена, лепршава и радосна. Уочава се мелодијски третман карактеристичан за старије ирмолошке напјеве првог гласа. Умилна молитвена мелодичност ове пјесме нам преноси предивну атмосферу древних светогорских бденија. Мелодија често прави станке на тоновима *gi* и *ke*, а карактеристичан је и пад мелодије на тон *↓ke* на ријечи „Дѣа сѣгω“. Ово дјело је сјајан примјер значаја и љепоте светогорског појачког предања. Запис Георгија Риге смо правописно исправили, али и поједноставили, користећи синоптички начин записивања,

на начин којим је писао, на примјер, Григорије Протопсалт, један од тројице твораца Новог метода, тј. данашње неумске нотације.

12. Стихови и стихира по педесетом псалму.

Глас грући и шестји.

Твореније неизношјої црквеної ѿјесника. Пјеније Иѿорово.

На служби празничног Јутрења, након читања светог Јеванђеља, чита се, а недељом антифоно поје у другом гласу педесети псалам. Након тога, први хор поје у другом пападичком гласу „Слава Оцу и Сину и Светоме Духу“ и стих „Молитвама преподобног, Милостиви, очисти мноштво сагрешења наших“. Затим други хор поје „И сада и увијек и у вјекове вјекова. Амин.“ и стих „Молитвама Богородице, Милостиви, очисти мноштво сагрешења наших“.¹⁸ У наставку први хор поје први стих педесетог псалма и самогласну стихиру, и то у гласу који је назначен.¹⁹ Празнични стихови су, у метричком смислу,

¹⁸ У Српској православној цркви је пракса да на празнике Пресвете Богородице, када је припјев исти и на „Слава“ и на „И сада“, појци поју заједно „Слава“ и „И сада“ и у наставку стих само једном. То, свакако, нарушава антифонски поредак појања. Треба, дакле, појати стих једанпут на „Слава“ и једанпут на „И сада“.

¹⁹ У Српској православној цркви је пракса да се ова стихира поје увијек у шестом гласу, што је погрешно. Стихиру увијек треба појати у гласу који је назначен у богослужбеним књигама.

написани увијек према обрасцу стиха „Молитвама Богородице, Милостиви, очисти мноштво сагрешења наших“. Због тога увијек имају и исту мелодију. Словенски преводи ових стихова су, нажалост, као и у другим случајевима превода, изгубили ову важну метричку карактеристику па се и мелодија два стиха разликује. Осим тога, у Српској православној цркви је обичај да се првом стиху, који помиње светитеља који се слави, дода велики број епитета везаних за светитеља, што је апсолутно новија пракса, и то веома неподесна.²⁰ Ми смо, с Божијом помоћи, направили нову верзију ових стихова, по узору на древне грчке оригинале, који имају исту метрику са богородичним стихом „Молитвама Богородице, Милостиви, очисти мноштво сагрешења наших“, што обезбјеђује исту мелодију оба стиха. Овај стих који овдје појемо је онај који се поје на празнике преподобних. Празнични стихови који се поју у другом гласу се могу појати у кратком или дугом напјеву.²¹ С обзиром на значај празника Преп. Симеона Мироточивог, и ми смо изабрали дужи напјев. Мелотоворили смо га у маниру усменог светогорског предања, у другом пападичком гласу.

²⁰ Ови стихови се, неријетко, оптерећују бројним епитетима у толикој мјери да се с правом можемо запитати да ли се ту ради о стиху или о житију!

²¹ На Светој Гори се недељом и на бдењима увијек поје дугачки напјев ових стихова.

Самогласна стихира која слиједи је узета из службе у Србљаку. Поје се у шестом стихирарном гласу. Мелотворили смо је у стилу славикā Петра Лампадарија и Стефана Лампадарија. Смјењују се фразе шестог, четвртог пападичког и другог гласа.

Стих: Димитрије Мандзурис.

13. и 14. Прва и шеста пјесма канона.
Глас осми. Твореније и ѿјеније Иѿорово.

Прва и шеста пјесма канона²² преподобноме је једна од пјесама из нове службе Преп. Симеону Мироточивом коју смо, како већ поме-

²² Код нас је, нажалост, канон један од дијелова богослужења који су сасвим или готово сасвим запостављени. У парохијским црквама се канон, најчешће, уопште и не поје па чак и не чита. Богослужбени устав прописује да се канони увијек поју. Из практичних разлога, у светогорским манастирима се од четврте до осме пјесме на свакодневним богослужењима канон чита, а на празничним поје. У Грчкој се у парохијским црквама углавном поју барем прва и трећа пјесма, а остале се или прочитају или потпуно изоставе. С обзиром на то да канон представља само срце Јутрења и да је у њему описана и изложена, и то на изузетан начин, сама суштина празника, велика је штета запоставити га. Занемарујући канон на Јутрењу (оправдавајући то дужином богослужења), лишавамо се у великој мјери разумијевања самог празника. Јер на други начин душа човјекова разумијева и поима богословске истине и тајне читајући код куће, на примјер, светоотачке празничне бесједе (што је веома похвално и корисно да чине сви хришћани), а на други, много интензивнији, када је у молитви на саборном богослужењу. (Исто важи, на примјер, и за читање Светог писма.) Разумијевање смисла

нусмо, написали по правилима православне химнографије. Канон се поје у осмом гласу, и то у једној врсти тог гласа који се зове „трифон (трогласни)“, а за основу има тон *īa*. Напјев је кратки ирмолошки. Ирмос прве пјесме, који је уједно и образац свих тропара ове пјесме, јесте „Κολεσνιцгoνίτeλλ φαρμoна“, а шесте „ἁγίoтн цλ, σπλcc“. Основа напјева обе пјесме канона је напјев Петра из Византа и Јована Протопсалта. Међутим, због изузетне љепоте, интензивно смо користили варијанте усменог светогорског предања. Заиста је предивно чути светогорске монахе на манастирским славама како радосно и веома живахно поју каноне по антифонском поретку. Атмосфера поетских текстова канонā, али и напјевā, као и исправан начин појања, стварају изузетну духовну атмосферу у сабрању и на најбољи начин га припремају за Божанствену литургију. Због свог ритмичко-метричког уређења, али и веома лијепих напјева, канони су веома пријемчиви за душу, изузетно успјешно преносе вјернима смисао поетског текста, а уз то су веома погодни за одржавање пажње на богослужењу и памћење самих текстова.

празновања неког празника је од суштинске важности за учествовање у литургијском сабрању. Јутрење, које се служи прије Божанствене литургије, својим поретком и самим текстовима нас припрема за учествовање у служби над службама – Божанственој литургији – и стога не би требало олако занемарити значај Јутрења и канонā на њему.

15. Хвалитне подобне стихире.
*Глас њрви. Небесних чинова.
Твореније и ѿјеније Иѳорово.*

Хвалитне стихире се поју у есо првом гласу, од тона *ѿа*, у дугом ирмолешком напјеву. Ради се о подобним стихирама, а написали смо их према химнографском обрасцу самоподобна „Небесних чинова“. Мелотворење за основу има напјев Петра Лампадарија, али смо га обогатили разним варијантама светогорског, старијег и новијег, усменог и писменог предања.

Стихови: Димитри Кумбароски и Димитрис Алановић.

16. Славик хвалитних.
*Глас осми.
Твореније неѿознаѿој црквеној ѿјесника.
Пјеније Иѳорово.*

Поетски текст славика хвалитних стихира је дјело непознатог црквеног пјесника, и узели смо га из службе која се налази у Србљаку. Мелотворили смо у осмом стихирарном гласу, у маниру славикѿ Стефана Лампадарија, а у неким фразама и Петра Филантидиса. У току мелодије смјењују се фразе осмог, пападичког четвртог и петог гласа.

17. Прокимен апостола.
Глас седми. Пс. 115, 6. Пјеније Иџорво.

Прокимен апостола је псаламски стих²³ који се на Божанственој литургији поје прије читања одломка из апостолских посланица или Дјелā апостолских. Састоји се од два стиха истог псалма, од који се један користи као припјев. Прокимени су, у ствари, остаци древних антифона азматског типика.²⁴ Сваки антифон се састојао од стихова једног псалма и припјева који се понављао након сваког псаламског стиха. Некада је припјев био један од стихова самог псалма који се појао, а некада је био неки други стих (на примјер: „Молитвама Богородице, Спасе, спаси нас!”) или неки тропар. У данашњем богослужењу нису сачувани антифони у првобитној форми него се користе само мањи дијелови антифона. За прокимен који овдје појемо се користи 6. стих 115. псалма, а стих је 3. стих истог псалма. Поје се у седмом гласу од тона *īa*, и мелотворили смо га у кратком мелизматичном

²³ Најчешће су прокимени псаламски стихови. Постоје, додуше, и прокимени код којих стихови нису псаламски стихови, али то су веома ријетки изузеци.

²⁴ Азматски типик, за разлику од манастирског, био је онај који се користио у митрополијским и парохијским црквама. Службе овог типика су се састојале углавном од неколико антифона, читања Светог писма, јектенија и молитава. Назива се азматским јер грчка ријеч *ἀσμα* значи пјесма, што упућује на то да се на овом типу богослужења већина дијелова појала.

пападичком напјеву. Нотни (неумски) текст прокимена је објављен у нашој *Анџолоџији Божанствене Литургије, шом њрви*.²⁵

Сџих: Јован Миловановић.

18. Причастен.

Глас џрећи. Пс. 111, 5. Пјеније Пеџра Берекџа. Превог Игоров.

Причастен²⁶ који се поје уторком и на службама светитеља је дјело великог цариградског музичара 17. стољећа Петра Берекета.²⁷ Поетски

²⁵ У истом тому се, између осталог, налази и краћи напјев истог прокимена, као и кратка и дужа верзија свих литургијских прокимена. Види: Игор Зиројевић, *Анџолоџија Божанствене Литургије, шом њрви*, стр. 455–518, манастир Хиландар 2013.

²⁶ Детаљније о причаснима и неопходности њиховог појања на Божанственој литургији види у: Игор Зиројевић, *Христџос у џраду Виџлејему, џјенија божџићноџ литурџијскоџ круџа*, Свети манастир Хиландар 2012, стр. 105–109.

²⁷ Петар Сладосни или Петар Берекет је велики цариградски појац, мелотворац и учитељ из 17. стољећа. Заједно са Хрисафом Новим, Германом Нове Патре и Баласијем Јерејем један је од најзначајнијих и најплоднијих црквених музичара поствизантџског периода. Започео је своје музичко образовање у Цариграду, али је касније неко вријеме провео на Светој Гори, учећи се од чувеног Дамјана из Манастира Ватопеда. Дуго година је служио као протопсалт цариградског Храма Св. Константина, у вријеме када су патријарџијски протопсалти били Панајотис Халадзоглу и Јован из Трапезунта. Мелотворио је велики број пјесама различитог типа: херувике, причасне, прокимене, полијелеје, многољетија, проимион акатиста, слаткогласне ирмосе, всјакоједихатељна (Всџкоџ дџхџнџе), кратиме, велика славословља, славике и

текст је пети стих 111. псалма. Мелотворен је у трећем пападичком гласу, у маестралном Берекетовом стилу, у дугом мелизматичном пападичком напјеву. Мелотворење се добрим дијелом наслања на знатно старију верзију овог причасна, који је дјело непознатог аутора, а у музичким рукописима је означено као „древно пјеније“. Ипак, Петар успијева да малим промјенама да мелотворењу један сасвим лични печат. Користи класичне пападичке фразе, пролазећи кроз трећи, први, пети, шести, седми и осми глас на изузетан начин. С правом можемо рећи да се ради о једном од Берекетових ремек-дјела.

Мелотворење се, по древном обрасцу, састоји из мелотворења псаламског стиха и мелотворења тројног „алилуја“. Овом другом дијелу су додате кратиме²⁸ и два сола. Двије фразе које се поју као соло дионице су ријечи „реци“²⁹ и „опет“³⁰. Овим изразима се појци, и кроз

ирмосе великих празника, и до данас готово редовно појано на светогорским бденијима осмогласно *Бојородице Дјеве*. Његова дјела су истумачена у Нову нотацију и налазе се у автографима Тројице учитеља. Објавио их је, из рукописа 704. и 705. Народне библиотеке у Атини, из збирке *Мешоха свештої Гроба*, прије петнаестак година г. Харалампје Каракацанис.

²⁸ Кратиме су мелотворења која се састоје од слогова као што су „те-ри-рем“, „а-на-не“ и слично, а представљају један појачки покушај да се изрази оно неизрециво.

²⁹ Гр. λέγε слов. *риџи*.

³⁰ Гр. πάλιν, слов. *иџки*.

њих сви вјерни, након појања псаламског стиха позивају да узнесу Богу ангелско појање „алилуја“.

Занимљиво је да ово изузетно мелотворење Петра Берекета тројица учитеља³¹ нису истумачили у Нову нотацију. Њега је у наше вријеме истумачио и објавио, у склопу Петрових сабраних дјела, г. Харалампије Каракацанис. Успут, нагласимо да је овај превод први у историји превод истог дјела на црквенословенском језику.

Атмосфера овог причасна, а и иначе свих древних причасна, показује и потврђује колико је битно да се причасни поју исправно, и у погледу поетског текста, али и у погледу напјева. Управо дугачки мелизматични напјев причасна, када се поје исправно, обезбјеђује идеалну атмосферу која потпомаже литургијску радњу, с једне, и наше учествовање у тајни која се савршава, с друге стране.

Солисти: Игор Зиројевић и Георгије Рисанос.

³¹ Тројица учитеља су Григорије Протопсалт, Хурмузије Хартофилак и Хрисант, који су у првој четвртини 19. стољећа направили реформу неумске нотације, створивши *Нову нотацију* или *Нови метод*, који је до данас у употреби. Григорије и Хурмузије су истумачили у Нови метод огроман број древних напјева.

19. Величање.

Глас друџи (шестии).

Твореније Иѳорово. Древно свештојорско ѿјеније. Запис Иѳоров.

Поетски текст величања се увијек пише по химнографском образцу ирмоса шестог гласа „Часнију од херувимā“. Напјев који користи-мо представља наш запис веома древног усменог светогорског предања. Према светогорском предању, један монах је сваког дана пред иконом Мајке Божије појао ирмос „Часнију од херувим“. Једног дана му се на молитви јавио анђеоло Божији и научио га да том ирмосу на почетку дода и фразу: „Достојно је ваистину да блаженом зовемо тебе Богородицу, свагда блажену и пренепорочну и Матер Бога нашега.“ Од тада су ову нову химну онај монах и читава Црква Христова свакодневно почели приносити Пресветој Владичици нашој Богородици и свагдадјеву Марији. Чудотворна икона пред којом се десило ово дивно чудо се данас налази у Кареји (Света Гора) у олтару протатског храма, и позната је управо под називом „Достојно је“.³² Постоји још увијек и келија у којој се догодило ово чудо, и она се до данас зове управо „Достојно је“. Живо и непрекинуто светогорско појачко предање је сачувало и сам напјев у коме је ангел појао. По том напјеву Светогорци

³² Помен ове дивне иконе Пресвете Богородице се са сваким торжеством и благолепијем врши сваке године 11. јуна.

до данас увијек поју величања. Ради се о другом (или шестом)³³ гласу и о дугом ирмолошком напјеву.

Написали смо, дакле, текст величања Преп. Симеону Мироточивом по овом обрасцу и појемо га овим древним ангелско-светогорским напјевом. Светогорци га поју на Божанственој литургији након „*и всѣхъ ѿ всѣхъ*“, што и није баш најбоље вријеме за његово појање, с обзиром на то да се, на неки начин, скреће са централног догађаја Литургије на догађај или личност која се тога дана прославља. Сматрамо да је прикладније да се ова величања поју на крају Божанствене литургије, затим у литијама, на молебнима, у трпези, при изношењу светих моштију или свете иконе и сл.

Треба разликовати овај тип величања од величања која се, негдје од 17. стољећа, поју у словенским црквама на Јутрењу, прије изабраног псалма. Не ради се о истој пјесми. Византијско литургијско и појачко предање не познаје овај словенски тип величања са полијелејне службе.

Мелодију величања смо записали из усменог светогорског предања, према појању старца Данила из чувеног појачког братства Данилеја.

³³ У свијести данашњих Светогораца, и уопште појаца, ради се о другом гласу. Ипак, узимајући у обзир историјски пут развоја гласова, мишљења смо да би ову пјесму требало сврстати у шести глас и да су је древни појци управо тако и поимали.

ИЗВОРИ И БИБЛИОГРАФИЈА

Γεωργίου Α. Ρήγα, *Μελωδήματα Σκιάθου*, Ατινα, 1958.

Γρηγορίου Στάθη, *Άγιορείτες Μελουργοί*, Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, Ατινα, 1997.

Ίωάννου Πρωτοψάλτου, *Είρμολόγιον*, Κωνσταντιнополь 1903.

Πέτρου Πελοποννησίου, *Είρμολόγιον τών Καταβασιών*, Κωνσταντιнополь 1825.

Πέτρου Πρωτοψάλτου τοῦ Βυζαντίου, *Σύντομον Είρμολόγιον*, Κωνσταντιнополь 1825.

Πέτρου Φιλανθίδου, *Αθωνιάς*, Неаполь 1905.

Σίμωνος Ί. Καρά, *Θεωρητικόν*, τόμοι 1 и 2, Ατινα 1982.

Στεφάνου Λαμπαδαρίου, *Μουσική Κυψέλη*, τόμοι 1–3, Κωνσταντιнополь 1883.

Χαραλάμπους Καρακατσάνη, *Βυζαντινή Ποταμηΐς*, Ατινα 1998.

Χρυσάνθου Μαδυτινοῦ, *Θεωρητικόν Μέγα τῆς Μουσικῆς*, Свештени и велики манастир Ватопед, Света Гора, 2007.

Игор Зиројевић, *АнѠологија БожансѠивене ЛиѠурѠије, Ѡом Ѡрви*, Свети манастир Хиландар, Света Гора, 2012.

Игор Зиројевић, *ХрисѠос у ѣрагу ВиѠлејему, Ѡјенија дожићноѠ доѠослужбеноѠ круѠа*, Свети манастир Хиландар, Света Гора, 2012.

Срђљак, САС СПЦ, Београд 1986.

БЛАГОДАРЕЊА

Приносећи овај пјесмопој Преподобном Симеону, благодаримо кроз њега Пресветој Тројици, Пресветој Богородици, светим мелодима и свима светима. Благодаримо Његовом високопреосвештенству ариеп. цетињском и митрополиту црногорско-приморском г. г. Амфилохију на рецензији новонапиних богослужбених текстова. Благодаримо игуману манастира Симонопетре архим. Јелисеју за предговор овом издању. Благодаримо високопреподобном игуману свете српске царске и патријаршијске лавре Манастира Хиландара архим. Методију и братству за указано повјерење и сарадњу. Благодаримо братству атинског Храма Светих бесребреника на уступљеном храму за снимање диска. Благодаримо архим. Никодиму (Јанакопулосу) на безграничној љубави, поверењу и молитвеној подршци, аи подршци сваке друге врсте. Благодаримо лекторима богослужбених текстова гђи Оксани Кадочниковој и г. Филипу Караги. Благодаримо лектору текстова на српском језику г. Владимиру Вуковићу. Благодаримо дизајнеру г. Јовану Тркуљи који је урадио предиван омот. Благодаримо братији из Задужбине Манастира Хиландара на прелому и дизајну књижице, као и на великом труду око штампања и издавања. Благодаримо чувеном атинском тон-мајстору г. Никосу Дионисопулосу на

показаном повјерењу, стрпљењу, труду и пожртвованости. Благодаримо брату и пријатељу г. Владимиру Цамићу на великој помоћи на прикупљању иконографског материјала за ово издање. Благодарим мојој ученици гђици Анђелки Радуловић што је у електронском облику припремила све нотне текстове за потребе хора. Благодарим мојим дивним појцима *Српској визанџијској хора*, који су показали огромно стрпљење, пожртвовање и повјерење! Благодаримо свима који су на било који начин допринијели изradi овог издања. Благодарим мојим кћерима Нади и Евангелији на разумијевању, стрпљењу и молитвама у периоду припреме издања у коме често нисам био у могућности да проводим довољно времена са њима. Посебно благодарим најмлађим учесницима овог издања, и најмлађим члановима *Српској визанџијској хора*, мојим синовима Љубу Агапију и Георгију, на љубави коју свакодневно показују према Преподобном Симеону! На крају, благодарим мојој љубљеној супрузи Марији на огромном стрпљењу, подршци и пожртвовању које је показала и показује. Њој, с љубављу, посвећујем ово издање.

СРПСКИ ВИЗАНТИЈСКИ ХОР

рпски византијски хор је основао Игор Зиројевић 2005. године у Атини. Чланови хора су надарени појци, протопсалти и лампадарији, углавном атинских храмова, као и најнапреднији ученици *Иншернајш школе црквеног појања „Тројерулица“*. Они на најбољи начин спајају дар лијепог гласа, знања и љубави према појању са литургијским животом Православне цркве и непрестаним личним и саборним усавршавањем у њој.

Хор се бави изучавањем и извођењем црквеног појања на црквенословенском, српском и грчком језику. Чланови хора, заједничким трудом и љубављу, настоје представити и популаризовати богато предање црквеног појања прије свега у српском, али и у другим словенским народима. Активности хора подразумевају, такође, музиколошка и литургиолошка истраживања. Осим бављења византијским појањем, хор се бави и изучавањем и извођењем карловачког појања. Велика пажња, такође, посвећује се оживљавању исправне црквене и духовне свијести код појца и правилном поимању мјеста појања и појца у Цркви.

Неисцрпан извор надахнућа за хор представља Света Гора Атонска са својим живим и пребогатим молитвено-литургијским и му-

зичким предањем, као и цјелокупно музиколошко-појачко сазнање, изражено кроз музиколошку науку и појачку умјетност.

Најважнија активност хора, поред издавачких активности, јесте учествовање у богослужењу. Тако је хор, у пуном или непотпуном саставу, више пута имао прилику да поје на богослужењима на Светој Гори, у Грчкој и на просторима који су под јурисдикцијом Српске православне цркве. До сада су издата два ЦД-а са појањем *Српскої визанџијскої хора*, оба у издању Светог манастира Хиландара: „Христос у граду Витлејему“ и „Радуј се, Симеоне свети“.

СПИСАК ИЛУСТРАЦИЈА

1.

УЧЕСНИЦИ И САРАДНИЦИ

*На снимању диска су учествовали чланови
Српској византијској хора (по азбучном реду):*

Појци:

Георгије Рисанос (Georgios Risanos), Димитри Кумбароски, Димитрије Мандзурис (Dimitrios Mantzouris), Димитрис Алановић, Јелисеј Кинусис (Elissaios Kinousis), Јован Миловановић, Јордан Мандзурис (Jordanis Mantzouris), Милош Дрпа, Николај Мандзурис (Nikolaos Mantzouris), Николај Месинис (Nikolaos Messinis), Пантелејмон Мандзурис (Panteleimon Mantzouris).

Исократи:

Атанасије Гларос (Athanasios Glaros), Атанасије Котикис (Athanasios Kottikis), Георгије Зиројевић, Евангелос Гларос (Evangelos Glaros), Ибрахим Даас (Ibrahim Daas), Константин Ланарас (Konstantinos Lanaras), Љубо Агапије Зиројевић, Стефан Дорбаракис (Stefanos Dorbarakis), Стилијан Бенис (Stylianos Benis).

Хороначалник:

Игор Зиројевић

Химнографски текстови (пјесме 1, 5, 9, 12, 16) су узети из службе прей. Симеону која се налази у књизи: Србљак, САС СПЦ, Београд 1986.

Химнографски текст ошћусној пројара на рчком (пјесма 8): † старац Герасим Малосветоански, архонт химнограф Велике Христове Цркве.

Химнографски текстови (пјесме: 4, 6, 7, 11, 13, 14, 15, 19), мелодворење, шумачење из старе нотације (пјесма 10), припрема хора, дириговање хором, коментари, превод предговора и организација издања: Игор Зиројевић

Рецензиј химнографских текстова (пјесме: 4, 6, 7, 11, 13, 14, 15, 19): високопреосвештени архиепископ цетињски и митрополит црногорско-приморски г. Амфилохије (Радовић).

Лектори текстова на црквенословенском:

Оксана Кадочникова и Филип Карага

Снимање, монтажа и мастеринг:

Никос Дионисопулос (Nikos Dionysopoulos).

Диск је снимљен у свештеном храму св. Бесребреника у Аџини, у мају 2014.

Општински уредник: Срђан Стефан Миленковић

Технички уредник: Александар Илчић

Ликовно обликовање корица: Јован Тркуља

Лектура и коректура: Владимир Вуковић

Штампа: Партнер протим, Београд

Фотографије: Архива Манастира Хиландара

Израда дискова: Партнер протим, Београд

Издавач: Свети манастир Хиландар

*Извршни издавач: Задужбина Светог манастира Хиландара
Булевар војводе Мишића 71, 11040 Београд; тел.: (011) 3692-004,
3690-602; факс: 3690-792; zaduzbina@hilandar.org; www.hilandar.
org; Књижара: тел.: 3692-651, 3692-653; knjizara@zaduzbina.org*

© Игор Зиројевић

Сва права задржана.

Објављивање и умножавање дијелова или цјелокупног садржаја књиге и диска, дозвољено је само уз писмену дозволу аутора.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

783(086.76)

ЗИРОЈЕВИЋ, Игор, 1977-